

Üstündağ, Hülya 1975-1976 “Günlük ve Törenselle Yaşamda Mimikler, Jestler, Sözler ve Tavırlar” (Danışman: Sedat Veyis Örnek), Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü.

GÜNLÜK ve TÖRENSEL YAŞAMDA

MİMİKLER, JESTLER, SÖZLER ve

TAVIRLAR

HÜLYA ÜSTÜNDAĞ

1667

ETNOLOJİ TEZİ

1975-1976

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖNSÖZ.....	11
İÇİNDEKİLER.....	111

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
PROBLEM.....	1
ARAŞTIRMANIN SINIRLANDIRILMASI.....	1
TANIMLAR.....	2
ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ.....	7
KONUyla İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	8

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	11
ARAŞTIRMANIN YÖRESİ.....	11
BİLGİ TOPLAMA ARACI.....	14
İŞLEM.....	14

BÖLÜM III

BULGULAR.....	16
GÜNLÜK YAŞAMDA MİMİKLER-JESTLER-SÖZLER- TA- VIRLAR	
A- Aile Üyeleri Arasında.....	16
1- Büyüklerin Küçüklere Karşı Genel Tavrı.....	17
a- Çocuğum Yetiştirilmesinde Rol Oy- nayan Aile Üyelerinin Etkinliği..	17
b- Cinse Dayalı Yetiştirme Ayrıcalık- ları.....	19

3-	Komşuluk Bağının Çözülmesinde Rol Oynayan Etkenler.....	39
4-	Komşuluğun Gerektirdiği Yardım- laşma.....	39
5-	Komşular Arası Günlük İlişki- lerin Düzeni.....	42
D-	Meslek Grupları Arasında.....	45
1-	Çiftçilik.....	46
2-	Hayvancılık.....	47
3-	Tüccarlık.....	48
E-	Alışveriş İşlemi Sırasında.....	49
F-	Yolculuk Sırasında.....	52
1-	Yolculuk Öncesi.....	52
a-	Yola Çıkmak İçin Yapılan Ön Hazırlıklar.....	52
b-	Yola Çıkacak Kişiye Karşı Çev- renin Davranışı.....	53
c-	Yolculukla İlgili İnanmalar..	54
2-	yolculuk Sırası.....	54
a-	Yolcunun Uğurlanması.....	54
b-	Uğurlama Sırasında Başvurulan Dinsel, Büyüsel İçerikli İş- lemler.....	57
c-	Yol Otobüsü.....	58
3-	Yolculuk Sonrası.....	58
a-	Yolcunun Karşılanması.....	58
G-	Selâmlaşma Sırasında.....	59
1-	Selâmlaşmanın Biçimi ve Se- lâmlaşma Sırasında Söylenen Sözler.....	60

TÖRENSEL YAŞAMDA MİMİKLER-JESTLER-SÖZLER-
TAVERLAR

Çocuğun Biyolojik Gelişimine Karşı Ailenin Takındığı Tavrılar..	91
Çocuğun Bakımına İlişkin Yöresel Tutumlar.....	93
2- Evlenme Olayı.....	95
a- Evlenme Öncesi.....	95
Evlenme Çağına Gelen Kız ve Erkeğin Davranışlarında Görülen Değişiklikler.....	95
Genç Kız ve Erkeğin Evliliğe Hazırlanımı.....	97
Alınacak Kız ve Erkekten Çevrenin Beklediği Tutum ve Değerler.....	99
Evlenme Olayının Olması İçin Gereken İşlemlerde Yer Alan Tutum ve Davranışlar.....	101
b- Evlenme Sırası.....	108
Evlenme Töreninin Olması İçin Yapılan Öngirişimler ve Bunlarda Yer Alan Tutum ve Davranışlar.....	108
Kız Evinden Alınan Geline Oğlan Evinde Uygulanan İşlemler.....	111
Kızın Bekâretinin Belirtilmesi..	112
c- Evlenme Sonrası.....	112
Yeni Gelinin Yapması Gereken Davranışlarda Yer Alan Jest, Mimik, Söz ve Tavrılar.....	112
Toplumun Evli Çiftleri Kutlaması.....	113
Evlenme ile ilgili Rit ve Pratikler.....	113
Boşanma İşlemi.....	114
Evlenme ile ilgili Atasözleri.....	114

BÖLÜM I

GİRİŞ

PROBLEM

Bu araştırmanın amacı İç Anadolu Bölgesinde yer alan Konya Kenti, Çayırbağı Köyü ve Karaviran (Karaören) Kasabasında bulunan halkın, Günlük ve Törenselle Yaşamıyla ilgili jest, mimik, söz ve tavırlarına ilişkin verilerin değerlendirilip, aktarılmasını oluşturmaktadır.

Bu amacın gerçekleşmesi için:

- 1- Üç ayrı yerleşim ünitesinde Günlük ve Törenselle Yaşamda mimikle ilgili belirtilerde ortak ve ayrı noktaların bulunup, bulunmadığı
- 2- Üç ayrı yerleşim ünitesinde Günlük ve Törenselle Yaşamda jestlerle ilgili belirtilerde ortak ve ayrı noktaların bulunup, bulunmadığı
- 3- Üç ayrı yerleşim ünitesinde Günlük ve Törenselle Yaşamda sözlerle ilgili belirtilerde ortak ve ayrı noktaların bulunup, bulunmadığı
- 4- Üç ayrı yerleşim ünitesinde Günlük ve Törenselle Yaşamda tavırlarla ilgili belirtilerde ortak ve ayrı noktaların bulunup, bulunmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLANDIRILMASI

Bu çalışmada, 1974-1975 yılları arasında Konya, Çayırbağı ve Karaviran'da halkın Günlük ve Törenselle Yaşamındaki jest, mimik, söz ve tavırlar ele alınmıştır.

Kuttören: " Din, tapınma, büyü ya da erginlik ve geçiş dönemleriyle ilgili olarak düzenlenen geleneksel tören" ¹

Mimik: " İnsan yüzünde duyguları belirtecek biçimdeki kimliğanış" ²

Mimikler bir yerde o toplum kültürünün etkisi altındadır. Halkın belli olaylarda mimiklerinde gösterdiği ortaklık bize o toplum kültürüne ilişkin bilgi verir.

Jest: " Dinsel, büyüsel ve törensel işlemlerde , oyunlarda, yeminlerde, efsanelerin canlandırılmasında simgesel yada benzetmeye dayalı el, kol ve gövde hareketi" ³

" Jest-Çalım" ⁴

Jestler yalnızca törensel yaşamda yer almaz, insanın tüm yaşantısını kaplar. İnsan, yaşantısı içinde her an jestleriyle duygularını belirtir, davranışlarını pekiştirir.

Tavır: " Durum, Hal. Adamın tavrından bir şey söylemek istediği anlaşılıyordu" ⁵

" Tavır(tutum, vaziyet alış) sosyal anlamı olan bir şeye karşı belli bir eğilim veya yöneliş" ⁶

1- Budunbilim Terimleri Sözlüğü. T.D.K. Yayınları
S. 63

2- Okyanus Türkçe Sözlük. G-M, 11. Cilt, Pars Yayınları.

3- Budun Bilim Terimleri Sözlüğü. T.D.K. Yayınları
S. 38.

4- Okyanus Türkçe Sözlük. G-M, 11. Cilt, Pars Yayınları.

5- Okyanus Türkçe Sözlük, M-Z, 111. Cilt, Pars Yayınları.

6- Genel Sosyoloji Ders Notları, 111. Yıl, 1974-1975

Davranış Modelleri: " Bu modellerin en belirginini örfler, âdetler ve teamüllerdir." ¹

Âdet: " Bir topluluğun yapmaya ve uymaya alışageldiği ve toplum tarafından yapılması gerekli görünen davranış kalıbı." ²

Fonksiyonu: Âdetler bir çok sosyal ilişkiyi, sosyal işlemi yönetmekte, düzenlemekte, ayarlamakta ve kontrol etmektedirler. Âdetler sosyal hayatın düzenini kurallara uygunluğunu etkilemektedir. Örneğin: Yemek yeme, selâm verme biçimine, bayramların ve kutlamaların ortaya çıkışlarına bunların tarzlarına kadar uzanmaktadır.

Örf: " Toplumuna göre kanun ve ahlâk yerine geçebilen fakat gerçekte kanun olmayan davranış kalıbı." ³

Teamül: " Bunlar sadece öteden beri yapılagelmekte olan bir takım hareket tarzlarıdır. Zorunlu olmamakla beraber, bireyin bunlara uymasında büyük bir yaşama kolaylığı sağlanır. Bir çok görgü kuralları, muâşeret kuralları, ikrâm tarzları, karşılama-vedalaşma jestleri, belli yer ve zamanlarda belli giyiniş tarzları en geniş anlamla alınan teamüllerin içine girer." ⁴

Gelenek: " Sözlü ve yazılı olmak üzere iki bölüme ayrılan ve bir toplumda kuşaktan kuşağa geçen kültür kalıtları, alışkanlıklar, bilgiler, töreler, davranışlar. " ⁵

-
- 1- Genel Sosyoloji Ders Notları, 111. Yıl, 1974-1975.
 - 2- Budun Bilim Terimleri Sözlüğü, T.D.K. Yayınları, S.12
 - 3- Etnoloji Sözlüğü, A.Ü. D.T.C.F. Yayınları, 200.
 - 4- Genel Sosyoloji Ders Notları, 111. Yıl, 1974-1975.
 - 5- Türk Halk Töresi Ders Notları, 111. Yıl, 1974-1975.

Uygunlaşım: " Belli bir toplumda sürekli olarak göze çarpan şey. Giyim toplumsaldır. Belli bir uygunlaşımı gerektirir. İş giysisi, bayram giysisi, tören ya da yas giysisi, yerli ya da ulusal giyim. " 1

Kültür: " Bir halkın yada bir toplumun özdeksel ve tinsel alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü. Yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel gereksinimelerin elde edilmesi için kullanılan her türlü araç, gereç, uygulanan teknikler, düşünceler, beceriler, inançlar, geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kuramlar, düşünce, duyuş, tutum, davranış, yaşama biçimlerinin topu." 2

ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ

Günlük ve Törensel Yaşama ilişkin mimik, jest, söz ve tavırları aktaran bu araştırma:

1- Bu konuya ilişkin bir araştırmanın yapılmasında kaynak olabilir.

2- Yapılan bu inceleme aynı konuya değgin benzeri araştırmalarla karşılaştırılabilir.

3- Sosyal Antropoloji dalında Türk halk Töresine ilişkin yapılacak araştırmalara bir neden teşkil edebilir.

4- Belirli bir kültürel ortamda yaşayan insanların düşünce, duyuş ve anlayışlarını dışa vurmalarındaki bir örnekliliği göstermesi bakımından önem taşıyabilir.

1- Türk Halk Töresi Ders Notları, III. Yıl, 1974-1975.

2- Etnoloji Sözlüğü, A.Ü. ,D.T.Ç.F. Yayınları, 200 S. 148.

bölümde hayatın çeşitli safhalarına ilişkin olarak alandan elde edilen bilgiler aktarılmıştır. Böylece birinci bölümde verilen bilgilerle, ikinci bölümde yer alan örnek ve verilerin bilimsel değerlendirilmesine yardımcı olunmuştur.¹

3- 100 Soruda Türk Folkloru: Türk Halk Töreni açısından yararlı olan bu çalışmada insan yaşantısında yer alan inançların, törelerin, âdetlerin, tutumların ve davranışların Türkiye'nin çeşitli bölgelerine ilişkin örneklerle desteklenerek bilimsel açıklamaları yapılmıştır. Beş bölümden oluşan bu yapıtta bireylik ve topluluk gösterileri aktaran üçüncü bölüm tez konumuzla daha yakından ilgilidir.²

4- Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropolojik İncelemeler: Bu araştırma Türkiye köy toplumlarının kültürel özelliklerine ilişkin genel bilgileri içermektedir. Araştırmada etnolojinin köy kalkınmasında etkinlik derecesinin yanında, Türkiye Türk toplumlarına ilişkin toplumsal gelenek ve göreneklerde verilmeye çalışılmıştır.³

5- Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü: İki ana bölümden oluşan bu kitapta birinci bölüm zengin folklor malzemesinin aktarırken, ikinci bölüm bu malzemenin psiko-sosyal açıdan yorumlanmasını yaparak araştırmayı sonuçlandırmıştır.⁴

-
- 1- Sedat Veyis Örnek, Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Bütünsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, S.1-139
- 2- Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Folkloru, S.1-324.
- 3- Nermin Erdentuğ, Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropolojik İncelemeler, S.1-103.
- 4- Orhan Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü, S.1-141.

BÖLÜM 11

YÖNTEM

ARAŞTIRMANIN YÖRESİ

Bu bölümde inceleme yapılan üç yöre hakkında genel bir bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Konya. İç Anadolu bölgesinde yer alan Konya bölgesi aynı adı taşıyan ova üzerinde kurulmuştur. Kentin asıl çekirdeği, batıda Zindankale semti, güneyde Sahip Ata camii, doğuda Kapı camii, kuzeyde de Hatuniye medresesiyle sınırlıdır. Kentin en önemli caddesi Alâettin caddesidir. Resmi daireler, iş yerleri bu caddenin iki yanında sıralanır. Modern binalar İstasyon caddesi ve civarında yer alır. Konya İç Anadolu'nun en önemli endüstri ve ticaret merkezidir. Besin endüstrisine ait birçok fabrika ve yapımevleri vardır. Bunlar arasında şeker fabrikası başta gelir.

Eski kaynaklarda kentin adı "ikonion" olarak geçmektedir. Buna karşılık Konya adını alışı belli bir efsaneye bağlanır. Türklerin Konya adına ilişkin ortaya attıkları efsane şu şekildedir. Söylentilere göre, Horasan illerinden Anadolu'ya göçen iki olgun pîr, Konya'nın bulunduğu bağlık bahçelik kasabaya gelince biri ötekine:

- Burada konalım mı? demiş.

Arkadaşı da:

- Kon ya! diye cevap vermiş.

Böylece konakladıkları şehrin adı, "Konya" olarak söylenir olmuş.¹

Konya kenti çok eski bir tarihe sahiptir.

1- Mehmet Önder, Şehirden Şehire (efsaneler, destanlar, hikâyeler) 1. cilt, İstanbul, 1972.

İnceleme yapılan merkez kentimiz Konya olup, bu ilin Hatıp bucağına bağlı Çayırbağı köyü ve bu ile bağlı olan Seydişehir kazasının bir kasabası olan Karaviran araştırma yöreleri olarak seçilmiştir.

BİLGİ TOPLAMA ARACI

İnceleme " alan araştırması yöntemi" esas alınarak yapılmıştır. Bu yöntemin uygulanmasında önemli rol oynayan teknikler gözlem, mülakat, anket ve rehber kullanmadır.

Konya, Karaviran ve Çayırbağı köyünde Günlük ve Törenselle Yaşama ilişkin tutum ve davranışlarla bağlantılı verilerin toplanmasında beşi geniş, beşi dar aile yapısı ölçüt olarak ele alınmıştır. Üç değişik yörede bu konuyla ilgili bilgilerin toplanmasında gözlem, mülakat, anket ve rehber kullanma tekniklerinin oluşturduğu alan araştırma yöntemi uygulanarak bu araştırma gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

İŞLEM

Günlük ve Törenselle Yaşamdaki mimikle, jestle, sözle ve tavırla ilgili çalışmayı,

a- İşlem öncesi

b- İşlem sırası

c- İşlem sonrası gibi üç aşamada ele alınarak aktaracak olursak:

a- İşlem Öncesi: 1974-1975 dönemi sırasında seçilen tez konusu belli bir yöreden alan araştırmasına dayanarak elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi sonucu oluşacaktır.

açısından araştırmanın bazı yerlerinde dip not olarak vermeye çalıştım.

Konumu belli bir plân içeriğinde dip notlarla destekleyerek Konya, Çayırbağı ve Karaviran'a özgü genel tutum ve davranışı belirtecek bir tez aşamasına getirerek, sosyal antropoloji bilim dalına ilişkin bir araştırma ortaya çıkarma olanağını elde etmiş oldum.

Bunun için aile, dışarıdan kendisine katılan, toplum yaşamına yeni giren üyelerine gerekli davranışları ve topluma özgü değer yargılarını, normları öğretmek zorundadır. Öğretilen bu davranışların bireyler tarafından yapılması beklenir. Alışılmış durumun dışında hareket eden ve o toplumun değerleriyle çatışan kişi, aile ve toplum tarafından uygulanan birtakım yaptırımlarla karşı karşıya gelir.

Ailenin bireylerine " empoze" ettiği davranışlar o toplumun kültürel davranışlarıdır. Kültürler toplumdaki topluma değiştiğine göre bu davranışlar da toplumdaki topluma ayrıcalık gösterir. Hatta aynı toplum içinde bile kültür ayrıcalıkları vardır. Belli bir yöre üzerinde elde edilen veriler ortaya değgin davranışları ve tutumları yansıtmaktadır.

Konya, Karaviran ve Çayırbağın'da elde edilen mimik, jest, söz ve tavırla ilgili veriler bu yerlere özgü ailenin davranışlarını yansıtmaktadır.

1- Büyüklerin Küçüklere Karşı Genel Tavrı.

Aileyi oluşturan üyeler ilişkilerini düzenleyen bir sistem içinde yaşantılarını sürdürürler. Bu sistemde aile, toplumun norm ve değerlerine göre sosyalle edilmiştir. Bu değer ve normları üyelerine aktarmaya çalışarak, onların aile içinde uyum yapmalarını sağlamaktadır. Böylece üyeler arasında karşılıklı bir sosyal ilişki düzeni kurulur.

Bu ilişki sisteminin ilkinin oluşturan büyüklerin küçüklere karşı genel tavır ve davranışları belirli aşamalarda ele alınarak yansıtılmaya çalışılmıştır.

a- Çocuğun Yetiştirilmesinde Rol Oynayan Aile Üyelerinin Etkinliği: Çocuğun yetiştirilmesinde etkin olan bireyler iki ayrı aile yapısında ele

Yüzyüzâ ilişkilerin etkin olması ve bunun sonucu herkesin birbirini tanıması yakın komşulara hattâ o yöredeki saygın olan kişilere çocuğun eğitimi üzerinde söz hakkı tanımakta ve bu hak genellikle nasihat etme ve azarlama şeklinde olmaktadır.

Dar aile, ana, baba ve çocuktan oluşmaktadır. Bu aile yapısında çocuktan sorumlu olan bireyler ana, baba olmakta ve eğitimde etkinlik bu kişilerde bulunmaktadır. Ancak bu aile yapısında bile çocuğu yetiştirmede yakın akrabaların ve çok yakın saygın komşunun etkisi görülmektedir.

Sonuç olarak, bireyin yetiştirilmesinde etkin olan kişiler aile büyükleridir. Ancak bunların yetiştirmede statüleri birbirinden ayrıcalık gösterir. Bu ayrıcalık aile yapısına dolayısıyla toplumsal üniteyle yakından ilgilidir.

B- Cinse Dayalı Yetiştirme Ayrıcalıkları: Ayrı cinsten olan çocukların yetiştirilmesinde doğal ayrıcalıkların yanında büyük ölçüde toplumun kültürel baskısı kendini hissettirmektedir.

Geleneksel kesimde büyük önemi olan oğlan çocuğu daha dünyaya gelişiyile birlikte ailenin yüzünü güldürür. Erkek çocuğunun " ocağı tüttürmesi, soyu sürdürmesi" inancı bu önemin en belirgin kaynağıdır. Bu gözle bakılan oğlan çocuğu kızdan daha değerli kabul edilir. Onu topluma en yararlı biçimde yetiştirmek için aile elinden geleni yapar. Bunun için tüm okuma olanakları oğlan çocuğu için yaratılır.

Yetiştirilirken devamlı " sen kıymatlısın, evimizin direğisin, aslanımızsın, sen bir tenesin" gibi sevgi belirten, onu yücelten ve yüreklendiren sözler söylenir. Küçük yaştan itibaren erkeğin değerli olduğu, akıllı olduğu, her işi başarabileceği ve evdeki kızların ona itaati aşılır. Bu aşılama işlemi gerek aile içinde gerekse toplumun diğer birey-

tarzına yatkın olduğundan çocukla sözel alışverişte bulunmaz. Çocuğu yerine göre kendini yönetebilecek ve hakkındaki bazı kararları alabilecek güçte görmeyip kararı (evlenme ve diğer önemli işlerde) kendisi verir. Her iki cinsde de genellikle otoriter davranış aynı tiptir. Ancak bu baskı kızların üzerinde daha ağır bir biçimde kendini gösterir.

c- Ailenin Bireyleri Yetiştirmede Uyguladığı Yöntem: Aile üyelerini yetiştirirken olumlu ve olumsuz yönde gelişen birtakım yöntemler uygular.

Cezalandırma: Cezalandırma işlemi genellikle çocukların büyüklerinin istediği davranışlara uymamasından ileri gelir.

Cezalandırmanın en yaygın biçimi dövmedir. Dövmeye tokat atma en yaygın jesttir. Yaptığı hatanın ya da kusurun ağırlık ve hafifliğine göre bu ceza şekli değişir.

Hafif bir cezada en yaygın jest bağarmak, kızmaktır. Yani azarlamadır. Ayrıca daha çok kadınlara özgü olan ilenmede bir yerde çocukları cezalandırır. Bu ilenmelerin bir kısmını verebiliriz.

- Adı batasica
- Ak sütüm helâl olmasın
- Allah müstakını versin
- Allahından bulasın
- Boyun devrilsin
- Vurgunu Yiğün gelesice
- Çenen tutulsun
- Dermansız dertlere tutulasıca
- Döküle kalasica
- Evlâdından bulasın inşallah
- Gözü kör olasıca
- Adın sanın kalmasın
- Ahiretâ imansız gidesice
- Ardın yurdun ıssız kalsın

Sevginin belirtilmesinde öpme, kucaklama, okşama ve sıvazlama en yaygın jestlerdendir.

Ödüllendirme küçükte olsa bireyin olumlu davranışını pekiştirmek için yapılır. Ödüllendirme sevmeye, iyi davranma, gezdirme, para ya da şeker vermeyle olur. Ödüllendirmede övgü dolu sözler daha yaygın yer tutar.

d- Ergen Yaştaki Çocuklara Karşı Ailenin Uyguladığı ve Ondan Beklediği Tavrılar: Aile ergen yaşa giren çocuklarından birtakım sorumlulukları yüklenmesini bekler. Kız çocuklarından bu dönemde " ev ve ayak işlerine" bakılması istenir. Çamaşır, yemek, bulaşık, erkek kardeşlerin bakımı kız çocuğuna bırakılır. Oğlan çocuğu gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda okusa bile babasının uğraşı alanını öğrenmesi gerektiğine inanılır. Alışveriş işleri, para sorunları oğlan çocuğuna yavaş yavaş yüklenmeye başlanır.

Aile bu yaştaki çocuklarından birtakım davranışlarını kısıtlamalarını ister. Bu yaşa gelen ergen çocuk, evlenme çağına girmiş demektir. Evlenebilmesi için toplum değerlerinden sapmamış ve o toplum için iyi nitelenen biri olmaya zorlanır. Geleneksel kesimde kızlar gözlerini açık bırakacak biçimde yüzlerini örtmeye başlarlar. Ağırbaşlı olmaya zorlanırlar. Erkek çocuklar erkek toplantılarına katılmaya başlarlar. Ergen yaşa gelen bireyler toplum içine kabul edilirler.

Sonuç olarak, bireylerin topluma kabul edilmesi onların toplumsal değer ve yargılara daha sıkı biçimde uyma gereksinmesini doğurur.

2- Küçüklerin Büyüklere Karşı Genel Tavrı.

Aile üyeleri arasındaki ilişkilerin ikincisini oluş-

Yemeğe başlamadan önce besmele çekilmekte ve yemeğe öyle başlanmaktadır.

Sofra oturma düzeninde o toplumunu kültürünü yansıtmaktadır. Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda yer sofrası geçerliliğini halâ sürdürmekte olup, bunun etrafında diz çökerek oturulmaktadır. Aile çok kalabalıksa çocuklar genellikle ayrı yerde yerler ya da yedirilirler.

Sofrada su isteniminde de sofraya oturuş hiyerarşisi kendini göstermekte olup, su önce evin babasına sonra ebeye (büyük anne) sorulur, kimse içmezse en son istek duyan çocuk suyu içmektedir.

Aile tek oğula sahipse bu oğul sofraya oturuş düzeninde hemen babanın arkasında yer almakta ve sofrada onun sağına oturmaktadır. Sofranın başköşesi evin büyüğüne, reisine değındir.

Yemek Sonrası: Yemek bitimi sonucu yapılması gerektiğine inanılan davranış, "tanrının verdiği nimetlere şükretmektir". Sofrada aile büyükleri "yarabbi şükür" diyerek kalkarlar ve çocuklarda onları takip etmek zorundadır.

Bu işlerin sonucu yapılması gereken bir diğer davranış el ve ağız yıkamasıdır. Büyüğün ayağına leğen ve ibriğin getirilmesi bir yerde saygının belirtilmesidir. "büyüklerin ellerini yıkamasına yardımcı olan küçüklerdir. Su dökmek, havlu tutmak en büyük görevlerindedir.

Sonuç olarak, yemeğe başlamada ve bitirmede küçükler büyüklere tabidirler." Büyük otur demeden oturulmaz, büyük yemeğe başlamadan başlanmaz" inancına dayanarak sofrada düzenine ilişkin davranışlar gelişmektedir.

b- İşde, çalışmada: Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda çocuklar ailenin en büyük yardımcısıdır. 7-8 yaşlarından sonra çocuklar yavaş, yavaş ev

ları ve normlarının baskısının geçerli olduğu ailelerde konuşma biçimi de birtakım kalıp davranışlarla bütünleşmektedir.

Gerek geleneksel, gerekse kent toplumunda aile bireyleri, günlük yaşantılarında, normal konularda gençlerin sözel alışverişine izin vermekte olup ancak önemli kararlar alımında bu alışveriş tamamen büyüklerin tekeli altına girme eğilimi göstermektedir.

Konuk ağırlamada da küçükler konuşmaya " yerli yersiz " katılmamakta. Kendilerine herhangi bir soru yöneltilince yanıt verme hakkına sahip bulunmaktalar.

e- Büyüklere karşı Gösterilmesi Gereken Sevgi ve Saygı: Küçük bireyler büyüklerine karşı sevgi, saygı ve hürmet göstermek zorundadırlar. Bunları yerine getirmek için toplumda geçerli olan jestlerden, mimiklerden ve sözlerden yararlanırlar.

Küçükler ve gençler büyüklerine karşı saygılarını o toplumun değer biçtiği ölçütlere dayanarak belirtirler.

Örneğin: Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda büyüğe karşı gelmek, ona kötü söz söylemek, karşılınsınca selâmina karşılık vermemek, karşısında ayaklarını "kösererek(uzatarak)" oturmak, sakız çiğnemek, sigara içmek, gülmek, söze"ulu orta karışmak" saygısızlık olarak değerlendirilmektedir.

Saygı kavramı toplundan topluma değişir. Bugün incelenen yörede büyüklerin yanında sigara içmek ayıplanırken, modern toplumlarda tamamen değişiklik gösterir. Bu yörelerde babalar çocuklarına sigara tutarlar.

Gençler ve çocuklar saygısızlık olarak nitelenen davranışları yapmamak için çaba sarfederek büyüklerine gereken saygı ve hürmeti gösterirler.

1- Gerek dar, gerekse geniş aile yapısında aileyi oluşturan bireylerin birbirine bağlılıkları kuvvetli bir dayanışmaya, sevgiye ve saygıya dayanmaktadır.

2- Bu yörelere özgü ailede yaşayan bireyler ailenin düzenleyici geleneksel eğitiminin etkisi altındadır. Bu eğitim o topluma özgü değer ve normları genç kuşağa aktararak onu kendi toplumuna uyumlu bir birey haline getirmeye çalışmaktadır.

3- Her toplumun kendi toplumuna özgü ideal bir tipi, uygun bir tipi vardır. Bu tipi yetiştirmede görev yine toplumun en küçük birimi olan aileye düşmektedir. Bunun sonucu aile toplum kültürünün istediği ideal tipi yaratmak için çaba sarfeder.

Bu yörelere özgü uygun tip, büyüklerine karşı saygılı, küçüklerini seven, akıllı , bilgili bir tiptir.

4- Aile bu ideal tipi yaratırken kız ve erkek cinsine ayrı eğitim uygular. Toplumumuzda erkeğe verilen değer, onun ön plânda olmasını gerektirmektedir. Erkek atılgan ve bilgili yetiştirilirken, kız yardımsever ve uysal olarak yetiştirilmeye çalışılır. Bu yetiştirme tarzı üç ünite de geçerliliğini sürdürmektedir.

5- Aile, toplum için geçerli tip yetiştirmeye çalışırken bireyin yaptığı sapmaları topluma özgü cezalandırma yöntemleriyle azaltma yoluna gider. Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda dövmek, azarlamak, korkutmak ve ilenmek en yaygın biçimdir.

6- Aile üyelerini o çevreye yararlı hale getirmede yalnız aile bireyleri değil, akraba ve yakın komşularda onu eğitmede rol oynarlar. Karaviran ve Çayırbağı'ndaki bu etkinliği Konya'da pek göremeyiz.

7- Bu yörelere özgü aile birbirine bağlı, bağlılığını devam ettirmek amacıyla üyeleriyle ilişkilerini gittikçe sağlamlaştırma yoluna giden, bu sağlamlaştırmada toplumun norm ve değer yargularından yardım

luşum içerisinde yaratılan değer ve normlarla bütünleşerek gelişen bir sistem olarak açıklaması yapılabilir.

Toplumların tümü için geçerli olan akrabalığın güçlü ya da zayıf olması o toplumun kalkınma hızıyla yakından ilgilidir. Genellikle endüstrileşmiş toplumlarda bu bağ geleneksel kesime nazaran daha zayıf durumdadır. Kırsal alanda yeniliklerin egemen olmaması bazı maddi zorlukların devamını yaratmakta olup bireyler bu güçlükleri yenmek ve aşmak için çok başvuracakları tek kaynağın akrabalık sistemi olduğu bilincindedirler. Böylece akrabalık sistemi bir yerde ekonomik alanda gelişmemiş toplumların güven kaynağı olmaktadır.

Gerek iyi gerekse kötü günlerde belli dayanışmayı gerektiren akrabalığın kırsal alanda geçerli olmasının bir nedeninde bu sistemdeki bireylerin birbirlerine çok yakın oturmasından ileri gelmektedir. Bir yandan komşu diğer yandan da akraba olan bu kişiler toplumlarında ekonomik bir uzmanlaşma olmadığından aynı işe yönelmişlerdir. Gerek işde gerekse komşulukta daima beraberdirler. Bu beraberliğin verdiği yakınlık sistemin daha da kuvvetlenmesine yol açmaktadır.

2- Akrabalığın Zorunlu Kıldığı Davranışlar.

Akrabalık sisteminin içinde bulunmak bazı tutum ve davranışları yapma gereksinmesini doğurmaktadır. Bu kurumun içinde bulunan insanların yapmak zorunda kaldıkları davranışları belli aşamalarda izleyebiliriz.

a- Akrabalık Terimleri: Bu sistemin içinde olanların her şeyden önce yapmak zorunda kaldıkları şey, akrabalık bağıyla bağlandıkları kişileri belli adlarla çağırarak ya da hitap etmektir. Bu terimleri verecek olursak.

Akrabalık sistemi içerisine yeni giren herhangi bir kadının davranışı eski üyeden çok daha değişik ve toplumsal değerlerin daha katı etkisi altında olup aile ve toplumun kendisi için uygun gördüğü davranışı yerine getirmek zorundadır. Yeni evlenen ve hısımlık yoluyla bu sisteme giren birey geldiği evde birsüre için " gelinlik etme" denilen davranışa uyar. Bu davranış kişinin konuşmasında, oturduğunda, ikramında , saygı ve hürmetinde belirtilerini gösterir.

Gelinlik etme devresinde bulunan bir kadın genellikle az konuşmak zorundadır. Az konuşmanın yanında oturduğu ölçülü ve titiz olmakla beraber kapıya yakın olmaktadır. İkranda etkinliği evin genç kızlarından çok gelin göstermektedir. Yeni gelin tüm bu davranışlarının yanında yüzünü gözlerini açık bırakacak biçimde örtmek zorundadır.

Gelin kızın yanlarına çıkacağı erkeklerle çıkmayacağı erkekler aile tarafından belirlenir. Gelinlik süresindeki kişinin bu yasaklara uyması beklenir. Bu dönemdeki kadının erkek akrabalarından kaçınması, onlara aşırı hürmet ve saygı göstermesi en belirgin davranışlarıdır.

Gelinlik etmenin baskısına gösterdiği toplum kırsal alandır. Kent toplumunda erkeğe saygı gösterilmesine karşın kaçınma yoktur. Geleneksel kesimde böyle bir davranışın varlığı eve yeni giren kişinin aile tutum ve tavırlarına alışmasını sağlamak aynı zamanda yeni gelen kişiyi el üstünde tutmayarak bu davranışları yapmaya zorlanması yeni gelenin şımarmasını önlemek amacını gütmektedir.

Gelinlik etmenin dışında kadınlar erkek akraba ve yakınlarına karşı serbest hareket edemezler. Onlardan genellikle kaçınır ve sakınırlar. Bu sakınma ve çekinmenin en hafif şekli konuşmama ve karşılığınca arkasını dönme şeklinde kendini gösterir. 10-13 yaşına giren kızlar gözlerini açık bırakacak biçimde örtünür ve konuşmazlar. Yaşıtları bile olsa erkek

ması burada da kendini gösterir. Düğün için davet edilen konukların ağırlanması ve yatıya kalmaları halinde eve sığmayanları alıp yatırmakta da akraba yardım elini uzatmaktadır.

b- Ürün Ekme ve Elde Etmede Yardımlaşma: Ekonomileri çiftçiliğe dayalı olan toplumlarda tarla ekme, ürün kaldırmak güç bir iştir. Özellikle makinalaşmanın tam egemen olmadığı toplumlarda. Bu yörelerde insanların en büyük yardım kaynağı akraba olmaktadır. Tarımcı topluluklarda akrabalar birbirlerine karşılıklı işlerinde yardımcı olurlar.

c- Kötü ve Zor günlerde Yardımlaşma: Geleneksel toplumlarda akrabaları birbirine yardım, işbirliği yapması vazife olarak algılanmaktadır. İnsanın yaşantısında en büyük dayanağı akraba grubudur. " Aynı kandan olan akraba yardım etmezse el ederi mi" düşüncesi egemen durumdadır.

İnceleme yöresinde halk " yardımlaşma, iyilik asıl kara günde belli olur. Bir ölün olunca, evin yanınca ya da güç bir işin olunca koşup yardım isteyeceğin tek kapı akraban, tek tesellin akraba kapısı olmaktadır", şeklinde söyleyerek akrabalığın önem derecesini belirtmekte.

d- Mutlu Günlerde: Doğum, sünnet, nişan, uğurlama, karşılama insan yaşantısında mutluluk veren günlerdir. Akraba sıkıntısını, acısını kendi arasında geçirmeye çalıştığı gibi mutlu günlerde de bu mutluluğu beraber paylaşır.

e- Gözetim ve Bakım: Akrabalar birbirlerine yardım ettikleri gibi birbirlerini korur ve gözetirler. Yalnız dul kalmış, yaşlı akrabalarına maddi açıdan yardım ederek onları tehlikelerden korurlar.

f- Akrabalar birbirlerine yardımla yetinmeyip çocuklarının eğitiminde karışırlar. Onları

kanlıların, yaşlıların, dulların, genç kızların gözetim ve bakımında, hakların korunmasında birbirlerine yardım etmeleri, dayanışmaları¹ anlamına gelen komşuluk sanayileşmemiş ve örgütlenmemiş yerlerde sanayileşmiş ve örgütlenmiş yerlere bakarak güçlülüğünü daha fazla duyurmaktadır.

Araştırma yapılan yörelerde de bu özellikleri görmek olasılığı bulunmakta olup Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda incelenen komşuluk ilişkileri tanımımızda olduğu gibi köysel ve kentsel toplum özelliğine göre değişiklik göstermektedir.

1- Komşuluğun Gerekleri ve Koşulları: Hangi toplum ünitesi olursa olsun komşuluk bağı gelişmiştir. Bu oluşan bağın yakınlığı ve uzaklığı toplumun gelenekselliğine ya da endüstri toplumu olmasına göre değişir. Değişen bu bağın oluşmasında birtakım faktörler rol oynamaktadır.

Birbirine yakın yerde oturmanın verdiği tanışıklık bazı koşulları yerine getirme zorunluluğunu doğurmaktadır. Gerek kent toplumunda gerekse geleneksel alanda bu zorunluluk, iyi ve kötü günlerde yardımlaşmanın çevresinde toplanmaktadır. Bu genel yardımlaşmayı maddeleyecek olursak:

- Ödünç alma, verme
- Hastalıkta, ölümdе, yoksullukta yardım
- Ekonomik uğraşda yardım
- Tabii afetlerde yardım
- Günlük rastlanan zorluklarda yardım.

Sonuç olarak, insanlar komşu oldukları kişilerle oluşturdukları bu bağın devamlılığını sağlamak için karşılıklı bu ilişkinin gerektirdiği şeyleri

1- Sedat Veyis Örnek, Budunbilim Terimleri Sözlüğü, S.42.

doğacak olursa bu kan davasına yol açar. İncelenen yörede bulunan halkın tümü komşunun böyle birşey yapmayacağından emin ve komşularına duydukları güvenin verdiği rahatlık onların ilişkilerinin gelişmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, gerek kent, gerekse geleneksel kesimde, komşuluk ilişkilerinin sağlamlaşmasında ve pekişmesinde rol oynayan etkenler etkinliklerini sürdürmektedir.

3- Komşuluk Bağının Çözülmesinde Rol Oynayan Etkenler: Bu ilişkinin sağlamlaşmasında rol oynayan etkenler olduğu kadar, çözülmesinde de birtakım nedenler rol oynamaktadır. Bir önceki bölümde bu bağın pekişmesinde etkinliği olan nedenleri belirtmiştik. Tüm bu nedenlerin yerine getirilmemesi, olumsuz davranışlar yapılması komşuluk bağının çözülmesine etki etmektedir. Bunların yanında cinayet, çocuk kavgaları, malın(hayvanların) tarla ve bağa zarar vermesi, hırsızlık, kız kaçırmaya, komşular arasında yaratılan çekememezlik, günlük ağız kavgaları komşuluk bağının zamanla çözülmesine yol açmaktadır.

4- Komşuluğun Gerektirdiği Yardımlaşma:

Komşuluk bağı içine giren kişiler, bu bağın gerektirdiği iyi ve kötü günlerde, maddi ve manevi yardımı yerine getirme zorunluluğunu duyarlar.

a- Zor Günlerde, Çetin Durumlarda, Kötü Olaylarda:

Hastalık: Hasta komşuya karşı yapılması gereken ilk görev " geçmiş olsun" gitmektir. Bu geçmiş olsun dilekleri hastalığın ağır ya da hafif olmasına göre değişmektedir. Eğer komşu hafif hasta ise kapı önünde veya yolda karşılaşıncaya geçmiş olsun denir. Ama hastalık ağırsa bu temenni eve özel ziyaret yapılarak belirtilir.

Buna karşılık kent toplumlarında yoksullara yardım bayram ve kutsal günlerde olmaktadır. Bunun yanında bu günlerin dışında yardım edenlerde bulunmaktadır.

Yıkım, Yangın: Komşu kötü ve iyi günlerin yardımcısıdır.

Yıkım, yangın, sel gibi tabii olaylarda malını, sevdiği kişileri kaybeden ailelerin en büyük dayanak kaynakları komşular olmaktadır. Bu güven kaynağını kent toplumlarında kızılalay kurumu yüklenmişse de komşular gene en büyük yardım kaynağını teşkil etmekteiler.

Bu gibi olaylarda yapılan yardım imece ile komşuya yeni bir ev yapmak, onu bir süre başka bir komşunun evinde konaklatmak ya da maddi açıdan yardım ederek onun başka bir yere göç etmesini sağlamak. Bütün bunlar gelecekleri belli bir kurum tarafından güvence altına alınmamış toplumlarda komşuluk bağının daha da kuvvetlenip, gelişmesine yol açmaktadır.

b- Mutlu Günlerde, Sevindirici Olaylar Sırasında:

Doğum: İnsan yaşamının başlangıcı olan doğum olayında komşular annenin hamile kalmasından itibaren etkilerini gösterirler.

Doğum öncesi hamile kadına karşı gösterdikleri sevgi ve saygı doğum sırasında güçlü bir yardıma dönüşmektedir. Bu yardım maddi ve manevi açıdan olmaktadır.

Komşuların doğum sonrası en büyük görevi anne ve çocuğu kutlamaya gitmektir. Sözle yapılan kutlama hediye ile pekiştirilmektedir. Geçmiş olsun dileklerinin yanında çocuğa da uzun ömür dilerler. Bu dönemdeki kadına(lohusaya) palize, çorba, süt götürmek komşular arasında yaygınlığını korumaktadır.

Doğum işlemi sonucu dünyaya gelen çocuk doğduğu andan başlayarak komşuların ilgisine hedef olur.

a- Ziyaret: Komşular arasında yapılan ziyaret, komşuların birbirlerine karşı saygı ve sevgisinin belirtilmesinde yardımcı olarak bu bağın gelişmesinin sağlanmaktadır.

Kırsal alanda ziyaretler genellikle komşular arası olmaktadır. Karaviran'da ve Çayırbağı'nda yer alan bu ziyaretlerde amaç zaman geçirmek, sohbet etmek ya da herhangi bir işde yardımlaşma şeklinde kendini göstermektedir. Komşuların ziyaretleri yoğundur. Özellikle kapıları birbirine çok yakın olan komşuların, bu ziyaretlerde gece gezmeleri çok az yer almaktadır.

Kent toplumlarında komşuluk ilişkileri geleneksel alana nazaran daha zayıftır. Ancak Konya bölgesinde yerli kadının henüz iş alanına atılmaması onu eve bağlamaktadır. Kent toplumunda ev kadınları aylık gün yaparak ziyaretlerini sürdürdükleri gibi, yakın komşularıyla teklifsiz ziyaretler de yapmaktadırlar.

Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda ziyaretler erkekler arasında da olmaktadır. Ancak kadınlar arasında görülen ziyaret yoğunluğu erkeklerde zayıf bir biçimdedir.

b- Öteberi İsteme, Ödünç Alma-Verme: Konyada, Karaviran'da ve Çayırbağı'nda ödünç alma ve verme etkisini sürdürmekte olup Karaviran ve Çayırbağı'nda etkisi daha güçlü bir biçimde kendini göstermektedir.

İleride ödenmek üzere alınan ya da verilen nesnenin geleneksel alanda yaygınlığında rol oynayan etkenlerden birisi ulaşım zorluğu ve gereksinimleri karşılayan bakkalların azlığıdır. Diğer bir neden de bireyin ekonomik durumudur. Maddi durumu iyi olmayan ve eline zamanında para geçemeyen kişi gereksinmelerini tıma olarak karşılayamayacaktır. Dolayısıyla yakın komşusundan bazı nesnelere ödünç olarak isteme

1- Komşuluk, kırsal alanda kent toplumuna nazaran ağırlığını daha çok duyurmaktadır.

2- Güçlülüğünü koruyan bu ilişki iyi ve kötü günlerde yardımlaşmayı gerektirmektedir. Bu yardımlaşmalarda akrabaların gösterdiği yakınlağı komşular arasında özellikle geleneksel kesimde görmekteyiz.

3- Komşuluk sistemi içine giren kişiler özel günlerin dışında günlük ziyaretlerinde görüşerek, konuşarak, sipariş vererek ya da herhangi bir şeyi ödünç alarak ilişkilerini pekiştirirler. Gerek geleneksel gerekse kent toplumlarında bu ziyaretlerde erkeklere nazaran kadınlar daha etkin durumdadırlar.

4- Endüstri toplumlarının dışında ekonomileri tarımcılığa dayanan toplumlar, uzmanlaşma alanında gelişmemelerinin eksikliğini komşuluk bağına dayanarak gidermeye çalışmaktadırlar.

D-) Meslek Grupları Arasında: Ekonomik uğraşı alanında uzmanlaşmaya dayanan meslek grupları kendi içeriğinde topluma ilişkin birtakım norm ve değerlerin etkisi altındadır.

Özellikle ekonomi alanında endüstrileşmiş toplumlarda uzmanlaşma daha yoğun olduğundan dolayı pek çok meslek grupları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bunların oluşturduğu toplumsal tabakada, her meslek grubu kendi statülerini yansıtacak biçimde birçok âdet, örf ve töreler geliştirmektedir. Kent toplumlarında çoğunluk gösteren meslek gruplarına geleneksel kesimde rastlayamayız. Genellikle kırsal alanlarda ana ekonomik dalda uzmanlaşmaya gidilmektedir. Bu da genellikle tarımcılık ve hayvancılık olmaktadır. Bunun yanında bazı dallarda uzmanlaşma olsada ana ekonominin yanında önemsiz yan dallar niteliğini taşı-

rada yer alan Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda kurak günlere ilişkin birtakım uygulamaların oluşmasını doğermiştir.

Yağmur yağmadığı zaman köy halkı toplanarak ve yanlarına çocuklarını alarak, köyü çevreleyen tepelerden biri olan dilek tepesine çıkarlar. Dilek tepesinde yaşlıların oluşturduğu halkanın içine giren çocuklar yaşlılarla birlikte yağmurun iniş şeklini taklit ederek dua ederler. Ayrıca kurban, keşerler ve pilav dökerler. Çayırbağı köyüne değgin olan bu uygulama Karaviran'da daha değişik biçimde kendini gösterir. Kuraklık olduğu zaman hocalar birikerek camide dua etmekte. Dağda körpeyi (koyun kuzuyu) emiştirirler ve hocalar dua eder. Bunun dışında iki "avratlının" su oluşunu suya, kuyuya atarak yağmuru yağdırmaya çalışmaktalar. Konya'da dua etme işlemi yaygın durumda bulunmaktadır.

Bu meslek grubu, mesleğinin gerektirdiği işlemleri yaparken bulunduğu yörenin kültürel özelliklerinin etkisi altında bulunmaktadır. Konya, Çayırbağı ve Karaviran'da yer alan bu meslek grubu çalışmaya başlamasında, selâmlaşmasında, uyguladığı birtakım işlemlerde yörenin kültürel özelliklerini yansıtmaktadır.

2- Hayvancılık: Konya, Çayırbağı ve Karaviran'da çiftçiliğin yanında hayvancılıkla geçinen, ekonomilerini bu uğraşı dalında sürdüren ailelerde bulunmaktadır.

Bu uğraşın oluşturduğu meslek grubu, içinde şu tutum ve davranışları geliştirmektedir. Özellikle köy ve kasabada egemen olan bu meslek grubunda en büyük görev hayvanların gözetim ve bakımındır. Dolayısıyla bunların bakımı ve gözetiminde etkin olan kim-

SONUÇ

Her toplumun ekonomisine dayanarak gelişen meslek grupları o toplumun kültürüne bağımlı olarak işlevselliğini sürdürür.

Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda yer alan çiftçilik, hayvancılık ve tüccarlık meslek grupları arasında sıkı bir dayanışma bulunmaktadır. Bu yakınlaşmanın güçlülüğü geleneksel alanda çiftçilik ve hayvancılık uğraşı alanında kendini göstermektedir.

E-) Alışveriş İşlemi Sırasında: İnsan toplulukları değişik ekonomi dallarında uzmanlaşarak insan için gerekli olan besin maddelerini, araç ve gereçleri yaratmaktadırlar.

Değişik ekonomi uğraşısı ayrı ürünler, araç ve gereçler yaratacaktır. İnsanların bunlardan yararlanabilmesi için bu nesnelere belli yerlerde sergilenmesi ya da toplanması pazarları, mağazaları ve dükkanları oluşturmuştur.

Her toplumda, yerleşim ünitesinin büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre oluşan kuruluşlarda satıcı ve alıcı arasında gelişen işlem alışveriş olarak adlandırılmaktadır. Bu işlem de, yapıldığı yörenin kültürel değer ve normlarının etkisi altında bulunmaktadır.

Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda bu işlem belli safhalarda ele alınarak aktarılmıştır.

a- Siftah Parası: Alışverişte satıcı için günün ilk parası uğurlu sayılmaktadır. Genellikle dükkâna erken açmanın "nasibi ve kısmeti" artıracığına inanan dükkâncı ilk müşterisine borç vermez. Çünkü alacağı para günün uğurunu simgelemektedir. Siftah parası olarak nitelenen ilk paranın çeneye sürülmesi -

karar verdiği an alıcının sağ eli derhal satıcı tarafından tutularak kuvvetlice sallanıyor. Bu sallama işlemi pazarlıkta uyuşuncaya kadar devam etmektedir. Bu pazarlık işlemine alıcı ve satıcının dışında başka kişilerde girerek satış işlemini kolaylaştırmaktalar.

Sonuç olarak, herhangi bir mal alınırken ya da satılırken pazarlık yapmak en yaygın işlemdir. Bu pazarlık işlemi en küçük alışverişte görüldüğü gibi büyük satışlarda da kendini gösterir. Pazarlık işlemi eğer büyük mal alım satımında olursa(hayvan alımı, buğday alımı, çokça herhangi bir yiyecek ya da giyecek maddesi alımı) tokalaşmak ve kuvvetli el sıkışmayla bütünleşmektedir.

SONUÇ

Günlük yaşantımızın her anında görülen alışveriş işlemi toplumsal geleneklerin, âdetlerin ve değerlerin etkisi altında gelişmektedir.

Konya, Çayırbağı ve Karaviran'a özgü olan alışveriş sistemi siftoh parasıyla, pazarlığıyla, uğurlu kabul edilen kişilerle bu yörelerin kültürel özelliklerini aktarmaktadır.

F-) Yolculuk Sırasında: İnsan yaşantısı boyunca belli bir yere bağımlı kalmış bir yaratık değildir. İlk çağlarda insanlar ekonomilerinin hayvancılığa dayanması nedeniyle devamlı gezen gezginci toplumlar şeklinde bulunmaktalardı

Bu günkü insanların ekonomik uğraşları onları belli bir yerde yaşamaya zorlamakta olmasına karşın kişiler pekçok etkenlerden dolayı buldukları yörelerden kısa ya da uzun süreli ayrılıkları gerçekleştirmekteler. İnsan topluluklarının buldukları

sıda o yöre halkının yolculuğa karşı olan duyarlılığına bağlıdır.

Çayırbağı köyü ve Karaviran kasabası bugünkü ulaşım olanaklarının varlığıyla kente açılmış toplumlar olmasına karşın kentte rastlanan yol yoğunluğunu bu yörelerde görme olanağı bulunmamaktadır. Halkın bir kısmının kentte ya da kazada işçi olarak çalışması bu çalışan kişilerin hergün buldukları toplulardan ayrılmalarını gerektirmektedir. Günlük iş ayrılıkları cinsinden olan bu yolculuk biçiminde gösterişli bir uğurlama yapılmazsada evden ayrılışında karısı ya da annesi tarafından uğurlanması yaygın bir işlem niteliğindedir.

Günlük ayrılışların yanında süresi uzun ve ayrılış biçimi açısından önemli olan yolculuklarda bulunmaktadır. Bu cins yolculuklar içine gurbete çıkma, askere ve hacca gidiş v.b gibi yolculuklar girmektedir. Bu cins bir yolculuğa çıkacak kişi için yapılan hazırlık genellikle yolculuktan birkaç gün önce başlamaktadır. Bu hazırlıklarda baş sırayı eşya hazırlanımı ve yolluk tutmaktadır.

Yola çıkacak kişinin eşyaları ev kadınları tarafından bavuluna özenle yerleştirilir. Yerleştirme işleminin yanında yolcu için yapılan yolluk (yiyecek) hazırlanımına komşularda katılmaktadır. Kent toplumunda da bu işlemlere rastlanmaktadır. Bu toplumlarda yolluk için evde hazırlanıldığı gibi çarşıdan hazır olarak da alınmaktadır.

Sonuç olarak, toplumun yerleşim ünitesi ne olursa olsun yolculuk belli bir ön hazırlığı gerektirmektedir.

b- Yola Çıkacak Kişiye Karşı Çevrenin Davranışı: Yakın çevrenin yola çıkan kişiye karşı tutum ve davranışları yöresel ayrıcalıklar göstermektedir.

Geleneksel kesimdeki ilişkilerin yüzyüze olması, insan sayısının azlığı o yörede bulunan kişilerin birbirlerini daha iyi tanıma olanağını doğurmuş-

Uzak bir yere gitmeyen ve ayrılış süresi günlük olan kişinin uğurlanışında " güle güle git sağlıcakla kal, yolun açık olsun" sözlerin yaygınlığını korumaktadır. Buna karşılık ayrılış süresi uzun olan yolculuklarda bu cins uğurlama sözcüklerinin yanında kucaklaşma, öpüşme ve ağlama jestlerinde kendini gösterir.

Yolcuyu uğurlamaya gelenler yolcuyla kucaklaşarak, öpüşerek " Allah hayırlı yolculuklar versin, yel gibi git, sel gibi gel" diyerek uğurlama işleminde aileye katılırlar. Yolcu eğer tanıdık bir yöreye gidiyorsa uğurlamaya gelenler " yüklerle selâm" göndermeyi ihmal etmemektedirler.

Herhangi bir yolcunun uğurlanışında yukarıda belirttiğimiz işlemler en yaygın ve gösterişsiz olanlarındandır. Buna karşılık askerlik ya da hac uğurlaması daha özenli işlemleri yerine getirmeyi gerektirmektedir. Bu uğurlama biçimlerini Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda yaygın olan görünüşüyle aktarmaya çalışırsak.

Asker Uğurlaması: Karaviran ve Çayırbağı'nda askere gidecek kişilerin uğurlanışı aynı gelişimi göstermektedir.

Askere çağrı emri geldikten sonra ayrılış gününe kadar geçen 15 gün hazırlıklar yapılır. Askere gidecek olan kişinin çantası hazırlanır. Gideceği günün bir gün öncesi komşular tarafından ziyaret edilir. Komşular asker adayının evine şeker, üzüm v.b gibi çerezler götürerek gece oturması yaparlar. Ayrıca gidecek kişiye iyi yolculuklar temennisinde bulunurlar.

Asker adayının asıl uğurlanışı sabah caminin önünde olmaktadır. Askere gidecek adaylar kendilerini geçirmeye gelen büyüklerin ellerini öperek, on-

- İyi mektup bizden ele selâmı
- Okuyanlar fehm eylesin kelâmı
- Acep bir daha görüşmemiz olamı
- .Yoksa hasret kıyamata kadarmı
- Haydi mektubum uğurlar olsun
- Dağlar taşlar yolun olsun
- Anneme babama vermeyenin
- Gözü kör olsun

Askere gidenlerin aileleriyle haberleşmelerinde etkin olan iletişim aracı niteliğini kazanan mektup o yöreye özgü anlatım biçimleriyle doludur.

Hac Uğurlaması: Hacıya gidecek kişilerin uğurlanmasında da ayrı bir özen gösterilir. Konya'da Karaviran'da ve Çayırbağı'nda hacıya gidecek kişiler gitmeden önce komşuları ve akrabaları tarafından ziyaret edilerek onların iyi yolculuklar temennisini kabul ederler. Bu yörelerde hacıya gidecek kişiler genellikle cami önünden geçirilir. Konya'da hacıya gidecek hacı adaylarının Mevlâna türbesini ziyaret etmeleri ve genellikle burdan uğurlanmaları gelenek haline gelmiştir.

Ayrılaşma biçimi ne olursa olsun halk ayrılığı hiç sevmemektedir. " Ölüm olsada ayrılık olmasa, gurbeti çıkarmanın gözü kör olsun" gibi deyimler ayrılığın sevimsiz olduğunu belirtmektedir.

b- Uğurlama Sırasında Başvurulan Dinsel Büyüsel İçerikli İşlemler: Yolcuyu uğurlarken birtakım pratiklere başvurulmaktadır.

- Yolcu giderken arkasından yere çokca su dökmek
- Arkasından ayna tutulur
- Merdivenden su atılır
- O gün ev temizliği yapılmaz

Yukarıda belirttiğimiz bu pratiklerde yolcunun yolunun su gibi berrak ve temiz olmasını sağ-

o topluma özgü selâmlaşma kuralları oraya özgü değer ve tutumları yansıtacaktır. Toplumlar statik değil dinamiktir. Devamlı değişirler. Değişmeler birbirinden ayrı biçimde gelişmektedir. Böylece her hangi bir topluma değgin olan selâmlaşma biçimleri diğer toplumdaki çok daha değişik açıdan toplumsal etkileşimi sürdürmektedir.

İnceleme yapılan Konya, Karaviran ve Çayırbağı'ndan elde edilen veriler aynı toplumun değişik ünâtelere olması açısından bu yörelerde de farklılık göstermektedir.

1- Selâmlaşma Biçimi ve Selâmlaşma Sırasında Söylenen Sözler: İnsan sosyal bir varlıktır. Yaratılışı nedeniyle bir toplum içinde yaşama ya da bulunma gereksinmesi duymaktadır. İnsanın sosyal bir varlık olmasını sağlayan neden, onun kendi hemcinsleriyle birarada yaşayarak onlarla sosyal etkileşimde bulunmasından ileri gelmektedir.

Sosyal etkileşimi, ilişkiyi sağlayan pekiştiren etmenlerin içinde selâmlaşma da yer almaktadır. Selâmlaşma toplumun doğurduğu bir jesttir. Toplumlar birbirinden ayrıcalık gösterirken o toplumun yarattığı selâmlaşmada dolayısıyla ayrıcalık gösterecektir. Selâmlaşma aynı toplum içinde yer alan toplumsal ünâtelere, bunun yanında bu ünâte - lerde oluşan sosyal tabakalara bağımlı olarak değişiklik göstermektedir.

Selâmlaşma, inceleme yapılan Konya, Çayırbağı ve Karaviran'da kişilerin yakınlığını tazeliyen pekiştiren işlevsel geçerliliğini korumaktadır.

Bu yörelerde yer alan insanlar tanıdık buldukları sürece birbirleriyle selâmlaşmaktalar. Geleneksel kesimde herkesin birbirini tanıması bu

yörelerde yaşayan kişilerin birbirlerine selâm verme işlemini gerekli kalmaktadır. Kent toplumlari ise geniş bir insan grubunu içermektedir. Bunun sonucu bu-ralarda yaşayan insanlar birbirlerini tanıma olanağını elde edememekteler. Ancak kent toplumunda yaşayan insanlar herhangi bir nedenle tanıştıkları ya da tanıdık oldukları kişilerle selâmlaşmaya girişmekte-ler.

Gerek kent, gerekse geleneksel alanda yaşı-yan insanlar gülümseme, hafifçe eğilme jestleri ile selâmlama işlemlerini yerine getirmektedirler.

Kırsal alanda yaşayan insanlar eğer başla-rında şapkaları bulunuyorsa şapkalarını çıkartarak " selâmün aleyküm, ve aleyküm selâm " diyerek bir-birleriyle selâmlaşırlar. Selâmlaşma arkasından hal ve hatır sormayıda gerektirmektedir. Selâmlaşan kişi-ler eğer zamanlara sınırlı değilse ve yakın tanıdık-larsa birbirlerinin hal ve hatırlarını sorarlar. Bu işlem kişinin kendisine, ailesine ve yakınlarına yö-nelik olmaktadır. Hatırı sorulan kişi " şükürler ol-sun hepsi iyiler, ellerinizden öperler, sizinkiler nasıl " diyerek yanıtlandırır.

Kent toplumunda selâmün aleyküm ve aley-küm selâm diyenler bulunduğu gibi günün belli saat-lerini içeren selâmlaşmanın gerektirdiği günaydın, tünaydın, iyi akşamlar temennilerini kullanarak iliş-kilerini pekiştirirler. Bu pekiştirmede gülümsemek, hafifçe eğilmek, öpmek, kucaklaşmak yardımcı olan jestlerdendir.

Sokakta karşılaşıncaya yapılan bu selâmlaş-manın yanında eve gelen konuğuda selâmlamak ayrı bi-çimde kendini gösterir. " Hoş geldiniz " dilekleriyle başlayan selâmlaşma kucaklaşma, el öpme ya da öptür-me ile devam eder. Kadınlar geleneksel kesimde erkek kadın karışık davetlerde hoşgeldin temennilerini yal-nızca " cümleten hoşgeldiniz " diyerek belirtir.

SONUÇ

İnsanın günlük yaşantısının bir parçası haline gelen yolculuk, ulaşım araçlarının çoğalması sonucu daha da yoğunlaşmaktadır.

Kişinin bağımlı olduğu toplumdaki ayrılışı yöresel birtakım uygulamaların etkisi altında gelişmektedir.

1- İnsan toplumdan ayrılacaksa, bu ayrılığa ilişkin gelişen uygulamalar o toplumun kültürel değerleriyle ve ünitesiyle yakından ilgilidir.

2- Geleneksel kesimin son zamanlardaki ulaşım araçlarının çoğalmasıyla kente açılması bu yörelerde yolculuğu halâ bir alışkı biçimine döndüremiştir. Dolayısıyla bu yörelerde yolculuk yapacak kişi toplumdan büyük ilgi görür. Bu ilgiyi kent toplumlarında görme olasılığı pek bulunmamaktadır.

3- Uğurlanılışında gösterilen özende değişiklik gösterdiği gibi otobüs içindeki davranışlarda da geleneksel kesimde gördüğümüz sıcaklığı kent toplumunda pek görememekteyiz.

G-) Selâmlaşma Sırasında: Bir kimseye rastladığı, birinin yanına vardığı ya da yanından uzaklaştığı zaman kendisine çeşitlisöz işaret ya da hareketle yapılan nezaket gösterisi olarak tanımlanan selâm aynı zamanda uzakta bulunan bir kimseye herhangi bir iletişim aracılığıyla gönderilerek insanlar arasındaki sosyal ilişkiyi pekiştirir.

Kişileri yakınlaştıran bir işlevselliğe sahip olan selâm sosyal uğraşı niteliğinde olup bireyin kendi türündeki üyelere karşı yaptığı özel bir harekettir. Bir sosyal hareket diğer bir insanın sosyal hareketi biçiminde bir yanıtı doğurur. Bu sosyal uğraşı toplumsal etkileşim olup bu etkileşim toplumun norm ve değerleriyle bütünleşmektedir. Dolayısıyla

ların hayır duasını alırlar. El öperken büyükler gönüllerinden ne kadar koparsa 5-10-20 lirayı asker adaylarının ellerine tutuştururlar. Uğurlamaya gelenler çoğunlukla erkekler olmaktadır. Kadınlarla vedalaşma evlerde olmaktadır. Uğurlamaya gelenler yolculuğa kucaklaşarak " güle güle git, mektubunu geciktirme, sık sık at " diyerek asker adayını yolcu ederler.

Kent toplumunda askere gidecek kişiyi çok yakın akrabalar uğurlamaktadır. Yolcunun gideceği gün bir taksi tutularak uğurlanmaktadır. Konya'da askerin uğurlandığı gün ev temizliği yapılmamakta.

Her iki toplumda da uğurlamada kucaklaşmanın, öpüşmenin, iyi yolculuklar dileme temennisinin yanında en belirgin jest ağlamak eylemidir.

Askere giden kişi evli ise karısı kocasının ailesinin yanında kalır. Eğer beraber oturuyorlarsa kocasının evine belli bir süre için taşınır. Yalnız kalan asker karısının nazının bol olduğuna inanılır. Çocuğu da yoksa evli gelin nazlı bir kız gibi olur. Nazını kaynana ve kaynatası çeker. Karaviran yöresinde asker karısının nazını " mırıği yıkkın ölmür" şeklinde belirtmektedir. Askere giden kişi geleneksel kesimden ise ailesine gönderdiği mektuplarında yalnızca karısına selâm gönderir. Karısının adına mektup yazamaz bu büyük bir saygısızlık olur. Ancak karısı oğlanın ailesinin yanında değilse, asker mektubu ancak bu durumda karısının adına yazabilme hakkını elde eder.

Eğer mektup karısına yazılmışsa şu mani yaygınlığını korur.

- Mektup yazdım acele

Al eline hecele

Mektup benim vekilim

Al koynuna gecele

Buna karşılık mektup aileye yazılmışsa maninin içeriği değişir.

tur. Toplumun ayrıca dışa fazla açık olmaması o toplumdaki dışarı çıkacak kişiye karşı ayrı bir ilgi gösterilmesi gereğini yaratmakta olup, bu ilgiyi göstermede etkin olan kişiler komşular ve akrabalar olmaktadır.

Kırsal alanda yolcuya karşı gösterilen özeni kentte pek göremeyiz. O topluma kent olmanın verdiği özellikler(insan yoğunluğu, herkesin birbirini yeteri kadar tanımaması, komşuluğun zayıf gelişmesi) kimin ne zaman, nasıl ve nerde yolcu olacağını bilme durumunu yaratmaktadır.

c- Yolculukla ilgili inanmalar: Yola çıkacak kişi kendi toplumundan ve yakınlarından uzaklaşmaktadır. Yalnız ya da toplu olarak yolculuk yapılsa bile bulunduğu yöreden ayrılan kişiler çeşitli tehlikelerle karşılaşmaktadır. Kişinin çaresizliğini önlemek ve onu tehlikelerden korumak amacıyla yola çıkacak kişiye birtakım dinsel ve büyüsel içerikli işlemler uygulanmaktadır.

- Yolcu yola çıkmadan elini una bastırıp bir aynaya baktırırlar. Unu yoksula verirler, aynayda yolcu dönünceye kadar yüzüstü bırakırlar.

- Dua okurlar, namaz kıldırırlar

- Besmeleyle çıktım yola

Selâm verdim sağa sola

Yol değilde bir demir kale

İş olsun işim, hoşgeldin başım

Hıdırellez dede yoldaşım, şeklinde dua

okurlar.

2- Yolculuk Sırası:

a- Yolcunun uğurlanması: Yola çıkacak kişinin uğurlanışında yol hazırlığında belirtildiği gibi yolculuğun süre ve biçimine bağlıdır.

Toplum içinde küçükler önce büyüklerini selâmlamazlar. Önce büyüklerin selâm vermesi gerekmektedir. " selâma kıyam etmemek" toplum içinde en büyük saygısızlık olarak nitelenmektedir.

Her iki toplumda da geçerli olan bir selâmlaşma biçiminde yazışmayla ya da iletişim araçlarıyla olmaktadır.

Selâmın biçimi , söylenen sözler insanların yakınlık ve uzaklık derecesine bağlı olarak çeşitlilik gösterir.

SONUÇ

Kırsal ve kentsel toplumlarda insanın kendi tanıdık cinsine karşı verdiği selâm dostluğun pekişmesinde dolayısıyla saygı ve sevginin devamında önemli rol oynar.

İnsanın jestlerini, mimiklerini, sözlerini gerekli kılan selâmlaşmada baş sallamak, gülmek, eğilmek, eli başa götürmek, şapka çıkarmak, kucaklaşmak, öpmek, el sıkışmak gibi yoğun hareketlerden oluşmaktadır.

Bu davranışlar Konya`da , Karaviran`da ve Çayırbağı`nda geçerliliğini sürdürmektedir. Ancak bunları yerine getiren toplumsal tabakanın ayrıcalığı bu hareketlerin yapıllı biçiminde değişiklikler yaratmaktadır. Selâmlaşma yalnızca topluma, o toplum içinde oluşan toplumsal tabakaya bağımlı kalmaz aynı zamanda o toplumdaki kuşaklara görede değişiklik gösterir.

Mevsimlik bayramlar genellikle o yörenin ekonomik yapısına dayanan kutlamalar olmasına karşın Türkiye sınırları içinde genel yaygınlığını koruyan mevsimlik bayramlarda bulunmaktadır.

Belli bir yöre içinde incelemeye çalıştığım, özellikle kutlamalar sırasında uygulanan işlemlerde yer alan mimik, jest, söz ve tavırlara ağırlık vererek aktardığım törensel yaşantımızın bir parçası olan bayramlar canlı bir biçimde gelişimini sürdürmektedir.

1- Dini Bayramlar: Dini bayramlar içinde en belirginini Ramazan ve Kurban bayramlarıdır.

Ramazan bayramı Şevval ayının ilk üç gününde olmaktadır. Bu bayrama aynı zamanda şeker bayramı adı da verilmektedir. Buna karşılık diğer bir dini bayram olan kurban bayramı Zilhicce ayının onundan başlayarak dört gün sürmektedir. Bu bayramın en belirgin özelliği kurban kesmek işlemidir. Allaha adanan bu kurbanı yoksullara dağıtmak yaygınlığını korumaktadır.

Gerek kurban gerekse ramazan bayramları sırasında hükümet binalarının, resmi iş yerlerinin tatil edilmesi bu bayramlara resmi bir nitelik kazandırmaktadır.

Dini bayramların gelişimini bayram öncesi ve sırası olarak aktarmaya çalıştım.

a- Bayram Öncesi: Her iki dini bayramın kutlanışından bir önceki güne "arefe" denmektedir. Bugün, halkın daha önceden başladığı bayram hazırlığının son aşamasını oluşturmaktadır. Yapılan hazırlıklar arefe günü içinde ayrı bir yoğunluk kazanmaktadır. olup bu yoğun gelişmeler Konya, Karaviran ve Çayırbağı'ndan elde edilen verilere dayanarak yemek hazırlığı, temizlik, ısmarlama ve kabir ziyareti adı altın-

Kent toplumu tekniğin gelişiminden yararlanarak çamaşır makinasını kullanma olanağını elde etmektedir.

Evinin, çamaşırlarını temizleyen aile üyeleri, kendilerini de temizleyerek bir geçiş aşaması olan bayramı en iyi şekilde karşılamaya hazırlanırlar.

3- İsmarlama: Arefe gününün bu kadar yoğunluğu arasında yer alan bir işde " ismarlama" dir. Aile üyeleri içinde özellikle kadınlar bayramlık araç ve gereçlerin alınması işini evin erkeğine " tenbihde bulunarak" sağlamaktadırlar. Evin erkeğine yönelik olan bu ismarlama işlemi kimi zaman akraba ve komşunun üzerine yüklenmektedir. Bu durum özellikle kırsal alanda etkinliğini korumaktadır.

4- Habir Ziyareti: Her iki dini bayramda da yaygın bir tutum kabiristanı ziyaret etmektir. Araştırma yöresinde ziyaret genellikle ikindi namazı sonucu yapılmaktadır. Bunun dışında bayram süresi boyunca bu ziyaretler sürmektedir.

b- Bayram Sırası: Bayramı kutlama, ona hoşgeldin deme bayram sabahı kılınan namazla başlamaktadır.

Bayram sabahı evin erkekleri bayram namazına gitmektedirler. Namaz sonrası camide bulunanlar birbirlerinin bayramlarını kutlar bu kutlama işleminden sonra eve dönenler ev halkıyla da bayramlaşmaktadır.

Dini bayramları kutlamada kullanılan kalıp tümce " bayramınız mübarek olsun"dur.

İyi bayramlar dilemek amacını güden bu deyim yanında en belirgin jest el öpme ya da el öptürmedir. Bayram kutlanırken büyüklerin eli öpülür ve küçüklere el öptürülür. Eğer bayramlaşanlar yaşıtta tokalaşırlar. El öpmeyle birlikte kucaklaşma ya da sarılmada en belirgin davranış biçimidir.

" Bayramınız mübarek olsun, öpeyim elini"

eşli olarak oynarlar. Bu oyun eğlencesine büyük kadınlar da katılmaktadır. Özellikle evlenecek yaşta oğlu olan anneler kızların oynayışını büyük bir titizlikle izleyerek oğullarına kız beğenmeğe çalışırlar.

Bayramın birinci gününde görülen ziyaret yoğunluğu ikincigünde azalarak devam eder. Köy ve kasabalarda halk biran önce yapılması gereken işlerinin başına döner. Konya'da ziyaretler ilk günkü kadar sıkı olmasada bayram süresince devam eder.

2- Resmi, Ulusluk Bayramlar: Toplumumuzda 23 Nisan, 30 Ağustos, Cumhuriyet, 27 Mayıs, 19 Mayıs gibi büyük çoğunluk tutan resmi bayramlar kutlanışları açısından kent toplumlarında daha görkemli bir görünüşe sahiptirler.

Geleneksel alanda halkın bu bayramlara katılması seyretme açısından olmaktadır.

3- Mevsimlik Bayramlar: Mevsimlik bayramlar içinde hidirellez etkin durumdadır. Bahar ayında kutlanan bu bayramda aileler yemekleriyle hazırlanarak baharın kendini gösterdiği kırlara giderler. Oynarlar, eğlenirler. Konya halkının bu bayramda eğlence yerleri içinde en önemlisi meramdır. Halkın büyük çoğunluğu burada baharı karşılar. Köy halkı da dağlık tepelere çıkarak bayramı en iyi şekilde kutlamaya hazırlanır. Bu bayramta dilek tutmak en yaygın işlemler arasındadır.

SONUÇ

Bir geçiş aşaması niteliğini taşıyan bayramlar arasında dini bayramlar diğerlerine nazaran halk arasında uygulanan işlemler açısından yoğun bayram

2- Evlenme Olayı: Geçiş aşamalarının ikinci basamağını oluşturan evlenme olayı, kadınla erkeğin aile kurmak üzere kanunların ve törelerin uygun gördüğü biçimde biraraya gelmelerini sağlamaktadır.

İki gencin birleşmesi ile yeni hısımlık bağının oluşması ve birleşmenin olması için gereken ak-raba ve komşu yardımları bu işleme geniş bir içerik kazandırmaktadır. Evliliğin geniş bir çevreyi kapsaması, çoğunluğunun neşeli ve coşkulu eğlencelerden oluşması ona bir yerde bayram niteliği kazandırmakta olup bu coşkulu eğlenceler bugünkü yaşamda etkinliğini daha çok geleneksel kesimde sürdürmektedir.

İnsan yaşamında doğumla birlikte başlayan evlenme hazırlıklarına komşu ve akrabaların katılımı kız seçme işiyle başlar ve evlilik törenleri boyunca bu katılma devam eder.

Gösterişi ailenin ekonomisiyle yakından ilgili olan evlenme, konu olarak yalnızca alandan elde edilen verilerle yetinilmemiş, kaynaklardan elde edilen bilgilerle desteklenerek bu gelişim içindeki yaygın jest, mimik, söz ve tavırlara ağırlık vererek anlatılmaya çalışılmıştır.

a- Evlenme Öncesi:

Evlenme Çağına Gelen Kız ve Erkeğin Davranışlarında Görülen Değişiklikler: Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda bu çağına erişmek, kız ve erkeğin çocukluktan çıktığını evlenme çağının yaklaştığını belirlemektedir.

Bu çağa ulaşan kız ve erkek toplumun değer ve normlarının baskısını daha çok hissetmektedir. Bunlara uymak için aşırı özen göstererek toplumun uygun gördüğü beğendiği bir ideal tip olmaya çalışırlar.

Örneğin: Konya'da Karaviran'da ve Çayırbağı'nda toplum büyüklerinin evlenecek bir kızda aradığı özellikler şu noktalarda toplanmaktadır: Herşeyden önce kızın ailesinin toplum tarafından iyi tanın-

Konya, Karaviran ve Çayırbağı'da görkemli bir düğün yaparak, yemek dökerek çocuğun sünnetini kutlayan aileler olduğu gibi çocuk doğardoğmaz hastanede çocuğunu sünnet ettirenlerde bulunmaktadır.

Çocuğun Bakımına İlişkin Yöresel Tutumlar:

1- Besleme: Çocuğun ilk beslenimi anne sütüyle olmaktadır. Bunun yanında hazır mama kullanan ailelerde bulunmaktadır. Anne çocuğuna verecek derecede süte sahip değilse ya özel bir inek tutulur ya da süt anneye verilir.

Çocuğun ilk beslenimi sütle olmasına karşın köy ve kasabalarda bir tülbent kenarına sarılan lokum çocuğun ağzına " sorgu" olarak verilir. Kent toplumunda bunun yerini yalancı meme almaktadır.

Çocuk diğer besinleri yiyecek yaşa ulaştıktan sonra aile ile birlikte sofraya oturtulur. Annenin yardımıyla sofradaki yemeklerden yararlanır. Geleneksel alanda anne çocuğunun ezemeyeceği şeyleri kendi ağzında yumuşattıktan sonra çocuğa vermektedir.

Kent toplumlarındaki aileler buralardaki sağlık ocaklarının daha çok olması nedeniyle bunlardan yararlanarak çocuklarına daha bilinçli bir beslenme sistemi uygulamaktadırlar.

2- Uyutma: Çocuğun en doğal gereksinmesi olan uyku, toplumsal değer ve normların etkisi altındadır. Her toplumun kendine özgü çocuk uyutma metotları vardır.

Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda çocuk ayakta sallanarak, salıncakta sallanarak, beşikte sallanarak ya da bulunduğu yere bırakılarak uyutulur. Anne çocuğunu uyuturken onun kulağına hoş gelecek ezgiler söyler.

İnceleme yöresinde elde edebildiğim, ninni olarak adlandırılan bu söyleyişlerden birkaçı şu şekildedir.

Gerek kent gerekse geleneksel toplumda adı dinsel bir kimse de koymaktadır. O yörenin saygın bir hocası çağırılarak çocuğun adını koyması istenir. Hocaya çocuğun kulağına ezan okuduktan sonra kararlaştırılan adı üç kere çocuğun kulağına söyler ve bu adın çocuğa uğurlu olmasını diler. Ad koyan hocaya çocuğun ailesi belli bir miktar para verir.

Konya yöresinde ad ile ilgili deyimler şu şekildedir.¹

- Annemin adı ağzımın tadı.
- Ardı gelmez, adı konmaz
- Çocuğun adını koy da çağırması kolay olsun.
- Adı sanı belirsiz.
- Adı yok tadı yok,
- Er adıyla tanınır.
- Adı güzel, tadı güzel
- Adı belli, sanı belli.
- Adı büyük, kendi kovuk.
- Babanın adını alacağına huyunu alaydın.

Yukarıdaki deyimlerde göstermiş olduğu ad insan için çok önemlidir. Kişinin toplum içinde yerini belirlemede olup, insanlar arasındaki sosyal etkileşimi kolaylaştırmaktadır.

Çocuğun Biyolojik Gelişimine Karşı Ailenin Takındığı Tavrılar:

1- Diş buğdayı ve Saç kesimi: Çocuğun biyolojik gelişiminin bir belirtisi olan dişler ilk olarak çocuk altı aylık olunca alt çenede çift olarak çıkar. Bu ilk dişlerin çıkımını halk küçük bir törenle kutlamaktadır. Gerek geleneksel toplumda gerekse kent toplumunda yapılan bu törende, çocuğun beslenmesinde önemli rol oynayan dişlerin kutlanması ve kutlanması amacı güdülür.

1- Konya İl Yıllığı, 1973.

Kırk hamamının törenle yapılması ekonomik durumu iyi olanlara özgüdür. Kırk hamamı evde de yapılmaktadır.

3- Kırklama Dönemi: Lohusa ile çocuğuna kırk gün içinde gelen hastalıklara kırk basması denmektedir. Lohusa kırk gün boyunca evden dışarı çıkmaz. Bu zaman içinde bazı şeylerin yapılması gerekmektedir.

- Kırklı evden dışarı çıkmaz.¹
- Kırklı bir evden kırklı bir eve bir şey gelemmez.
- Çocuğun eşyası dışarıda bırakılmaz.
- Kırk basan çocuk çıplak olarak terazi kefesinde tartılır. (Karaviran)

Kırktan çıkmak için yapılan törene akraba ve yakın komşular çağırılır. Lohusa okunarak başından su dökülerek kırk basmadan kurtulur.

Çocuğa İlişkin İşlemler:

1- Beşiğe yatırma: Beşiğe yatırma ufak bir törenle yapılmaktadır. Beşik töreni doğumdan bir hafta sonra lohusa döşeği kaldırıldığı zaman yapılır.

Beşiğe yatırma çocuğun ebesi tarafından yapılır. 0 gün bu ufak törene komşular ve akrabalar davet edilir. Tören dolayısıyla pilav, tatlı, çorba ve et yemekleri pişirilir. Çoğunlukla bu tören ekonomik durumları iyi olan aileler tarafından yapılmaktadır. Arzu eden aileler yemek vermeyip mevlit okuturlar.

1- Bu âdet İstanbul, Mersin, Manisa, Eskişehir, Antep, Isparta, Antalya, Balıkesir, Sivas, Sinop, Afyon, İzmir ve Ordu'da yaygınlığını korumaktadır.

Bkz. Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 86

2- Pazarören'de bu âdet geçerliliğini sürdürmektedir.

Bkz. Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 90

Sütün az olması:

- Çobanla ekmekek değiştirilir. Ya da çobana ekmekek verilir. Çoban aldığı ekmeği akşama kadar yanında taşır. Akşam olunca bu ekmeği lohusaya iade eder. ¹

- Süt fazla gelirse:

- Lohusa sırt üstü yatırılarak memesi sıkıca bağlanır. ²

Süt kesilirse:

- Mehmet isimli yedi aileden toplanan unla pide yapılır. Bu pide bir soğanla birlikte çobana verilir. Çoban akşama kadar soğanla pideyi torbasında gezdirir. Akşam olunca pide ile soğanı getirerek lohusa evine bırakır. "Size süt getirdim" der. Lohusa bu pide ile soğanı yer.

- Biraz ekmekek, soğan, peynir alınıp sığirtmaça verilir. Sığirtmaç bunları sabahdan akşama kadar sırtında gezdirir. Akşam olunca getirip lohusa evine teslim eder. Hayvanlar nasıl sabah sütsüz gidip sütlü dönüyorlarsa çobanın gezdirdiği ekmekek lohusaya yedirilir.

1- Sütü Yazın gelen lohusaya Ankara'da da aynı işlemler uygulanmaktadır.

Bkz. Acıpayamalı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 68.

2- Sütü fazla gelen lohusaya İstanbul'da da aynı işlemler uygulanmaktadır.

Bkz. Acıpayamalı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 68.

Doğum Sonrası Annenin Genel Davranışı ve Yapması Gereken Şeyler:

1- Lohusalık Dönemi: Yeni doğurmuş, doğurupta henüz yataktan kalkmamış kadına lohusa denmektedir.

Lohusa doğumu yaptıktan sonra üç gün ter döşeginde yatar. Bu adı bir döşektir. Üçüncü günün sonunda asıl lohusa döşegine nakledilir. Bu döşek rahat ve süslüdür. (Konya) Lohusanın yatış süresi ailenin ekonomisiyle, oğlan doğurmasıyla uzunca bir zamanı içerir. Halk lohusayı ziyarete gelirken hediye getirir. Lohusa evine gelen konuklara lohusa şerbeti ikram edilir. Lohusanın genel olarak yatakta yatma süresi yedi gündür. Bu süre yörelere göre çeşitlilik göstermektedir.

Doğumdan sonra lohusa önce gözünüz aydın demek için ziyaret edilir. Buna halk arasında "göz-aydına gitmek"denir. Doğumdan sonra lohusa yedi gün içinde ikinci kez ziyaret edilir. İkinci ziyaret genellikle hediye götürme ziyaretidir. Lohusa evine gelen ziyaretçiler önce misafir odasına alınırlar. Kah, ve , sigara, şerbet ikrâm edilir. Daha sonra lohusa odasına alınırlar. Burada az oturulur. Bu cins bir ayırım kent toplumuna özgüdür. Geleneksel alanda gelen konuklar hemen lohusanın yanına alınırlar.

Lohusaya getirilen hediyeler arasında şeker, altın, maşallah, gümüş kupa, çingirak, elbiselik kumaş, çay takımı, yemeni v.b şeyler getirilir. ¹

Lohusalık dönemine ilişkin işlemler 40 güne kadar geçerlidir. Çocuk doğduktan sonra lohusa yatağına alınan anneye sıcak çorba verilerek terlemeye bırakılır.

1- Hediyelerdeki bu çeşitlilik İstanbul'da da yaygınlığını korumaktadır.

Bkz. Türk Folklor Araştırmaları Dergisi. 1957, s.93

Çocuğun doğduğunu bildirmek için müjdeciler çıkarılır. Müjdecinin getireceği haberi baba büyük bir heyecanla bekler. Müjdeciler geldiği zaman eğer kulağını çekerse baba bir oğlan çocuğu olduğunu anlar. Oğlan çocuğunun doğumu babaya ayrı bir sevinç kaynağı teşkil eder. Baba haberi getiren müjdecilere bahşiş verir. Bunun yanında kasabada geçerli olan bir âdet de oğlan çocuğuna sahip olan babanın bahçesine kütük atma âdetidir. Baba sabah kalkıp avluda bir kütük görünce yemek verir. Böylece oğlan çocuğunun olmasını dost ve yakınlarıyla birlikte kutlar.

Kız çocuğunun olması oğlan çocuğunun doğumu kadar sevinç teşkil etmez. Bunun üzüntüsünü şu deyimle belirtirler. " Alıfakı gözlerken, armut kak oluvermiş" yani oğlan beklerken kız oluvermiş diyerek duygularını açıklarlar. Ancak kız çocuğunun bir olumlu yani kadının kısır olmadığını isbat eder. Gelecekte kadın bir oğlan çocuğu doğurabilir ümidi de sevinç kaynağı teşkil eder. Kız çocuğunun dünyaya gelişiyle ilgili herhangi bir tören ya da kutlama yapılmaz.

Karaviran kasabasında oğlan doğunca şu mani düzülür:

- Oğlan Sultan Süleyman yüzüğü
Katamadım bir oğlan azığı
Döndüm teziği teziği
- Oğlandır oktur
Altın direktir
Saklama oğlanı
Bin yıl gerektir.

Oğlan çocuğunun doğumunun duyurulması ve kutlanmasında gösterilen özen kırsal ve kentsel toplum için geçerliliğini korumaktadır.

6-Doğum Sonrası:

Doğumdan Sonra Anne ve Çocuğu Kutlamada Geçerli Olan Tutum ve Davranışlar: Kadın doğum yaptıktan

Doğumdan Hemen Sonra Çocuğa Yapılan Uygulamalar: Çocuğa doğduktan hemen sonra uygulanan işlem direkt kendisi için olmayıp, arkasından gelen eşi üzerine olmaktadır.

Eş'e ilişkin bir inanış, eşinde çocuk gibi canlı olmasıdır. Çocuğun göbek bağı kesilince öldüğüne inanılır. Ölmüş bir varlığa gösterilen saygı eş'e de gösterilir. Herhangi bir yere atılmaz, özenle gömülür.

Çocuğun eşi geldikten sonra göbek kordonu kesilir. Göbeği ebe keser. Göbek kesen makas yıkanmadan, ağzı açılmadan asılır ve çocuk kırklanmadan asıldığı yerden indirilmez.

Eş ile çocuğun göbeği arasında yakın bir ilişki vardır. Nasıl gebe kadının yediği içtiği şeylerin çocuğa etki edeceğine inanılırsa çocuğun göbeği ve eşine yapılan işlemlerinde çocuğu etkileyeceğine inanılır. Onun için doğan çocuğun eşi ve göbeği birtakım işlemlere tabi tutulur.

Bu işlemler:

- Cami duvarına ve avlusuna gömülür.
- Okulun duvarına ve avlusuna gömülür.
- Ahıra gömülür
- Evin içinde bir yere konur. (özellikle kız çocuğunki)
- Suyu atılır.
- Ayak değmeyecek yere konur.

Çocuğun yıkanıp, Tuzlanması: Çocuk doğduktan sonra ebe tarafından ılık su içine batırılarak yıkanır. Hiçbir tarafı açık kalmayacak şekilde tuzlanır. Bundan amaç çocuğun kokmasını ve terlemesini önlemektir.¹

1- Eskişehir, Manisa, Beyşehir, Samsun ve Mersin'de bu işlem geçerlidir.

Bkz. Acıpayamalı, Türkiye'de Doğumla ilgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S.56

b- Doğum Sırası:

Doğum Yapacak Kadın İçin Gerekli Davranışlar: Hamile olan kadın doğum zamanı yaklaşıncaya sancılar içinde kıvranmaya başlar.

Doğumun yaklaşması yani " vakti saatin yetmesi" sırasında sancuları çoğalan kadın için düşünülen çarelerin başında doğumun kolay ve başarılı olmasını sağlamak gelmektedir.

Sancılar başlayınca ilk iş olarak ebe çağırılır. Bu ebe özellikle geleneksel kesimde halkın tuttuğu ve benimsediği halk ebesi olmaktadır. Az da olsa hükümet ebesine de başvurular bulunmaktadır.

Doğumun yaklaşması sonucu aile kadınları ayaklanır. En yakın komşu ve akrabalar gelirler. Ebe gelinceye kadar ya da ebeyle birlikte kadına bazı işlemler yaptırarak doğumun kolay olmasını sağlamaya çalışırlar.

Doğumun kolay olması için yapılan işlemler:

- Doğum sancısı çeken kadının evindeki dolu kaplar boşaltılır. Bundan amaç suyun
- akıcı kolaylığının çocuğa geçmesini sağlamaktır.
- Gebe kadının saç örgüleri çözülür.¹
- Kilitli sandıklar ve kapılar açılır.
- Sancılanan gebe oda da gezdirilir.²
- Kolay doğum yapan kadının yeniden su içirilir.

1- Balıkesir, Mersin ve Antep'de bu işlem geçerlidir.

Bkz. Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S.40

2- Sinop, İstanbul, Mersin, Eskişehir, Ankara, Adana ve Sivas'da bu âdet geçerlidir.

Bkz. Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S.39

lemeye çalışır. Bol elbiseler, şalvarlar giyer. Ancak gizlenemeyecek duruma gelince hamile olduğunu söyler.

3- Aşerme: Aşerme gebeliğin belli bir döneminde gebe kadında görülür. Gebeliğin bu döneminde gebe kadına her canının çektiği ne kadar uygunsuz olsa da verilmeye çalışılır. Bu kural gözetilmezse ana ve doğacak çocukta zararlı etkilerinin olacağına inanılır.

Bu devredeki kadının yediği ve yaptığı şeylerin çocuğa etki edeceğine inanıldığından gebe kadın birtakım şeyleri yapar ya da yapmaktan kaçınır.

Bu dönemde gebe kadının davranışlarının olumlu ve olumsuz davranışlar olarak ele alıp inceleyecek olursak:

Olumlu Davranışlar:

- Gebe kadın güzel kimselere bakar.
- Gül koklar, güle bakar.
- Aya bakar.
- Çocuğunun gamzeli olması için ayva yer.

Olumsuz Davranışlar:

- Cesede cenazeye bakılmaz¹.
- Gizli bir şey alıp yemez.
- Maymuna bakmaz.
- Bir adama zıtkıyla bakılmaz.
- Gebe kadın sakatlarla alay etmemelidir. Çünkü çocuğuda böyle olur." Alma kulun ahını, gökten indirirler şahını" diyerek alay etmenin kötü birşey olduğunu belirtmekte.
- Karabiber yemez.

Yapılan olumlu ya da olumsuz davranışların temelinde büyüünün taklit ve temas prensibi yatmaktadır. Annenin baktığı, dokunduğu ya da yediği herhangi bir şeyin bu prensipler açısından çocuğa geçeceği

1- Balıkesir, Bursa ve İstanbul'da aynı davranış vardır. Bkz. Acıpayamlı, Türkiye'de Doğumla ilgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 27

- Konya halkı kentte yaşamının verdiği kolaylık, ayrıca ana ve çocuk sağlığına bağlı ebelerin gezmesi onların doktora ve sağlık ocaklarına başvurmalarını sağlamaktadır.
- Kasabanın kendine özgü ebesi var. Ancak buna başvuranlar köyde olduğu gibi azınlıkta.

Aktarılan işlemler göstermiştirki birtakım rasyonel çarelere başvurma olanağı varken halk halâ dinsel ve büyüsel içerikli işlemlerden yarar ummaktadır. Bu davranış biçimi özellikle geleneksel kesimde etkinliğini korumaktadır.

Tüm bu çarelere başvurma sonucunda hiçbirşey elde edemeyen kadından toplum genellikle uzak kalmaya çalışır. Kısır kadındaki eksikliğin" hasete, çekememezliğe" yol açacağı inancı halkın ondan uzaklaşmasına yol açmakta olup halk bu kadınların kendi çocuklarına kötülük edeceğine inanmaktadır.

Sonuç olarak, geleneksel ve kentsel alanda kısır kadın tabu olarak nitelenmekte ve ondan uzak durulmaya çalışılmaktadır.

Gebe Kadına Karşı Çevrenin Tutumu ve Verdiği Değer: Hamilelik bir kadının en mutlu dönemidir. Bu mutluluk yalnızca gebe kadını içine almaz aileyi, yakın komşuları ve akrabalarını da içine almaktadır.

Öncelikle bu dönemdeki kadına saygı duyulur. Onu kırmamaya, üzmemeye çalışılır. Gerek erkekler gerekse kadınlar hamile kadına sevgi ve hürmet gösterirler.

Aile içinde ağır işlerin çocuğa zararı olur inancıyla gebe kadına ağır işler gördürülmez. Anne olacak gelin basit işlerle uğraşır. Ayrıca bu dönemdeki kadına canının her çektiği ve istediği verilmeye çalışılır. Komşu yemek pişirirken bunun kokusunun ge-

içinde yer alan çareleri aktararak Konya, Karaviran ve Çayırbağı'na ilişkin halkın, bu çarelere duyarlılığı belirtilmeye çalışılmıştır.

Dinsel Çareler:

- Herhangi bir türbe toprağından az miktarda alarak suda eritir ve bu suyu içérler.¹
- Çocuğı olmayan kadın muska eder, kurban keser, kutsal yatırları ziyaret ederek iki rekât namaz kılar.
- Yatır Gelvese giderler, kağıt yapıştırırlar. Dua ederler. Oradan kağıt alan kadının çocuğunun olacağına inanırlar. (Karaviran)
- Örentepe'de ki ulu kişiyi ziyaret ederler. İp, dantel, mavi bez bağlarlar, dua ederler. Bu tepenin aşağısında da kurban keserler. (Çayırbağı)²
- Çocuğı olmayan kadınlar Mevlâna'yı, ocakları, ulu yatırları ziyaret ederler. Dua okur, kurban keserler. (Konya)
- Üçler mezarlığına ziyaret ederler. Bu mezardan üç taş alınır ve Tanrıdan bir çocuk vermesi için dua edilir. İsteğı yerine gelince bu üç taş tekrar mezara getirilir. (Konya)
- Yoksula para verirler, kurban keserler.

1- Eskişehir'de de aynı âdet vardır.

Bkz. Acıpayamalı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 14

2- İstanbul Çifte Gelinler Türbesi, Antep Yedi Sandıklı Türbesi, Balıkesir Çarpılı Dede, Ahmet Turan adlı yatır aynı amaçla ziyaret edilmektedir.

Bkz. Acıpayamalı, Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü. S. 20

kızın en büyük özlemi bir çocuğa sahip olmaktır.

Çocuk aile içinde önemli birbiçeriğe sahiptir. Herşeyden önce soyun devamını sağlaması verilen önemde en büyük kaynağı teşkil etmektedir. Bunun yanında gerek ananın gerekse babanın toplum içindeki yerini belirlemektedir. Statünün belirlenişindeki yaygınlık geleneksel alanda daha çok etkin durumdadır. Bu yörelerde erkekler" erkek çocuklarıyla" övünerek toplumda kendilerini yüceltmeye çalışırlar.

Bir çocuğun doğumu kadar onun cinsiyetinin oğlan olması aileye dolayısıyla yakın çevreye ayrı bir mutluluk sağlar. Oğlan çocuğunun kız çocuğuna nazaran daha kıymetli kabul edilmesi, yeni evlenen pekçok anenin oğlan çocuğu doğurmak için yörede geçerli olan birtakım işlemlere başvurmasına yol açar.

Oğlan çocuğu gelini yüceltecektir. Ona aile içinde belli bir saygınlık kazandıracaktır. Bundan dolayı gebe kadın büyüsel, dinsel birtakım işlemlere başvurur.

Bu işlemler:

- Adak ve kurban adanır.
- Hocalara başvurularak muskalar yazdırılır.
- Yatırlara, türbelere gidilir.
- Gelin ilk eve geldiği zaman yatağında oğlan çocuğu yuvarlanır.
- Gelin eve yeni gelince kucağına erkek çocuk verilir.

Tüm bu işlemler Konya`da , Karaviran`da ve Çayırbaşı`nda işlerliğini sürdürmektedir.

Kısırlığın büyük bir kusur sayıldığı toplumumuzda bu suç yalnızca kadına yüklenmekte olup, toplum ve aile üyeleri onu aşağılar. ¹

1- Eski Oğuz Türklerin`de de bu âdet geçerliliğini korumuştur. (Dede Korkut Hikâyeleri)

niteliğini korumaktadır.

Gerek köy ve kasabada gerekse Konya'nın yerli halkında tüm canlılığıyla önemini sürdüren dini bayramlarda belki eskiye oranla uygulanan işlemlerin, âdetlerin, kimileri değişmiş olabilir. Ancak bu değişme bayramların canlılığının sönmesi anlamına gelmemelidir. Çünkü halk halâ bu bayramlar için en iyi şekilde hazırlanmaktadır. Bu hazırlıklar yemek yapma işleminden, vücut temizliğine kadar uzanan geniş bir alanı içermektedir. Halk günlük yaşantıdan törensel alana geçişi kutlamak için sadece kendisini hazırlamakla yetinmemekte, oturduğu yeri de bu kutlamaya uygun bir duruma getirmeye çalışmaktadır.

Bayrama bu kadar coşkununlukla hazırlanan halk, bayramı en iyi şekilde kutlamayı amaçlamaktadır. Böylece ailesiyle bayramlaşma yeterli olmamaktadır. Hâsim akrabanın yanında konu komşu da ziyaret edilerek bayramları kutlanmaktadır. Bu davranış, bayramların yalnızca bir kişi için geçerli olmadığını, toplumun tümü için geçerli olduğunu belirtmektedir. Yalnızca aynı yörede oturanlar bayramlaşmakla kalmaz, uzakta olanlarda bayram kartıyla bayramlaşmaya katılırlar.

Bayramda herkesin birbirleriyle barışık olması inancı bu günde dargın insanların bulunmamasını gerektirmektedir. Komşuların büyük görevlerinden biride bu günde dargın olan insanları barıştıtararak, kırıngınlığı önlemektir.

Çeşitli eğlenceler düzenleyerek yaşantılarının çok az bir dönemini içeren bu günleri halk en iyi şekilde kutlamayı amaçlar.

Bayramı kutlamak amacıyla yapılan tüm bu girişimler birbirinden ayrı ünitelerde değişik uygulamalar göstermesine karşın bayramlara verilen önem açısından aynı etkinliği göstermektedirler.

bayram kutlamada en yaygın sözdür. Bu kutlamanın yanıtı " senin de mübarek olsun" dur.

Bayramlaşmadan küçüklerin bir kazancı ana, baba ve ebelerinin ellerini öpünce para almalarıdır. Aile bayramlaşmasının sonucu bayram yemeği yenilir. Erkekler yemeği oda da yerler. Dostlarıyla ve yakınlarıyla crada bayramlaşırlar.

Yemek bitimi bayram kutlamanın ikinci aşaması olan " hısım , akraba, konu komşu" ziyareti başlar. Komşu bayramını kutlamaya kalabalık kümeler halinde gidilir. Yolda karşılaşanlar el öperek, kucaklaşarak bayramlaşırlar. Erkeklerle bayramlaşma karşılıklı söz söyleyerek olur. Kişi yaşlıysa eli öpülür, bir erkek yaşlı bir kadının elini iki eli arasına alarak öper. Bayramını kutlar.

Ziyarete gidilen evde misafir odasına alınan konuklar ev sahibi tarafından" hoş geldiniz, bayramınız mübarek olsun" diyerek karşılanır. Bayramlaşmaya gelen konuklara çay, kahve ikram edilir. Şeker tutulur ve kolanya dökülür. Şökr ziyarete gelen konuk önemli kişiyse, o yörede de ağırlığı varsa bu ikramlarla yetinilmeyip yemek hazırlanarak yemeğe davet edilir. Sofraya oturmana ev sahibine karşı yapılan bir hakaret sayılır. Konuk tok olsa bile yemeğe katılması gerekmektedir.

Bayram kutlama günü sokaklarda büyük insan kalabalıklarına rastlanır. Kasabada rengarenk giymiş genç kız kümelerine rastlanır. Bunlar komşu bayramlaşmasına gitmektedirler. Ayrıca bu bayramda ölüsü olan aileler onların ruhuna şerbet dağıtırlar.

Bayramın ilk günü ziyaretler yoğunudur. İlk gün ya da ikinci gün mahallenin kızları toplanarak eğlenirler. Bu eğlenceyi duyan başka mahallenin genç kızları da eğlenceye katılırlar. İyi sesi olan, türkü söyleyenecek tef çalar. Türkünün havasına göre kızlar

da belirtilmiştir.

1- Yemek hazırlığı: Bayramların en büyük özelliği olan yemek hazırlığı yöresel ayrıcalıklar göstermektedir.

Geleneksel kesime özgü olan " oda için hazırlanan yemek ¹ " işlemi büyük bir özeni gerektirmektedir. Yemeğin hazırlanması büyüklerin gözetim ve denetiminde yapılarak bol çeşitlilik gösterir. Buna karşılık kent toplumunda bulunan aileler bol çeşitlilik gösteren bayram yemeklerini kendileri için hazırlarlar. Bayram yemeğine çok yakın akrabaların katılması kent toplumunda da geçerliliğini sürdürmektedir.

Gerek Konya gerekse Aaraviran ve Çayırbağ'da arefe günü yapılan ortak besin " bişi" ² adını almaktadır. Bu yiyeceğin komşulara ve yoksullara dağıtılması üç yerleşim ünitesinde yaygınlığını devam ettirmektedir.

2- Temizlik: Bayram öncesi yapılan temizlik eve yönelik olduğu gibi kişinin kendisine ve çamaşırlarınada yöneliktir.

Arefe günü yemek yapma işleminin yanında yer alan temizlik ilk aşamasında önce ev için geçerlidir. Bayram temizliği olarak adlandırılan bu işlem "dâp bucak bırakmaksızın" yapılmaktadır.

Evin temizlenmesi, sergilerin yenilenmesi sonucu temizliğin ikinci aşaması çamaşıra yöneliktir. Geleneksel kesim teknik araçlardan yararlanamadığından dolayı kazan kurarak eliyle çamaşır yıkamaktadır.

-
- 1- Bayram namazı sonucu her mahalle kendi arasında o mahallenin en saygın kişisinin evinde yemeğe davet edilir. Bu davet büyükler için geçerlidir. Kadın ve erkekler ayrı mahalle odalarında yemek yerler.
 - 2- Mayalı hamurlu ekmek.

TÖRENSEL YAŞAMDA MİMİKLER, JESTLER, SÖZLER, TAVIRLAR

A-) Bayramlar Sırasında: Bir din ya da ulusa göre kutlu sayılan gün olan bayram bir sıra gösterilerden oluşmaktadır.¹ Bir olayı anmak için yapılan gösteri ve eğlencelerden oluşan törenlerin biçimleri ve kuralları o ulusun geleneklerinin etkisi altında gelişmiştir.

Belli bir topluluğunu bütünü için geçerli olan bayramlar, yılın belli bir gününde kutlanmakta olup, kutlama süresi birkaç güne ulaşabilir.

Toplumun tümü için düzenlenen bayramları kutlanış amaçlarına göre birkaç noktada sınıflandırmak gerekirse:

- 1- Dini bayramlar
- 2- Resmi, ulusluk bayramlar
- 3- Mevsimlik bayramlar

şeklinde bir sıralama yapabiliriz.

Toplumumuzda büyük etkinliği olan dini bayramların en belirginini Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır. Her iki bayramda ana çizgileri bakımından aynı olmasına karşın, kutlama sırasında uygulanan işlemler açısından bazı yöresel ayrıcalıklar göndermektedir.

30 Ağustos, Cumhuriyet, 23 Nisan gibi bayramlar resmi, ulusluk bayramlar arasında yer almaktadır. Bu bayramlar sınıfına sokulduğu halde, kutlanan bazı kurtuluş bayramları yalnızca bir yöre halkını ilgilendirmesi açısından tüm ulus için geçerli olan bayramlardan ayrılmaktadır.

1- Okyanus Türkçe Sözlük, 1. Cilt, S.263.

ması gerekmektedir. Yalnız iyi bir aileden olmak, kız için yeterli değildir. Kızın iyi huylu, becerikli, güzel olmasının yanında saygılı, namuslu, şerefli olması da gerekmektedir. Erkekde de genellikle iyi bir aileden olma özelliği etkinlik gösterir. Bunun yanında erkeğin herhangi bir iş sahibi olması, kötü alışkanlıklarının bulunmaması, sıhhatli olması beklenir.¹

Özellikle geleneksel kesimde kız ya da oğlanın seçiminde ailenin değil, çevrenin de söz hakkı bulunmaktadır. Bunun için kız ve erkeğin yalnızca kendilerini ailelerine iyi göstermeleri yetmemekte aynı zamanda çevreye de iyi tanınmak zorundadırlar.

Toplumun bu etkinliği evlenme çağına giren kız ve erkeği bazı davranışları yapma ya da yapmama durumuna itmektedir. Bu yaştaki kızlar genellikle kendine dikkat eder. İyi giyinmeye çalışır. Bu döneme girdiği andan başlayarak komşu gezmelerine ve toplu eğlencelere katılır. Komşu ziyaretlerinde özellikle ev sahibine yardım etmeye çalışarak hamaratlığını gösterir. Bunun yanında gerek çeyiz hazırlamak amacıyla gerekse maharetli olduğunu belirtmek amacıyla nakış yaparak toplum içinde ilgiyi kendi üzerine çekmeye çalışır. Erkek ise bu gençlik döneminde mutlak iş bulmak zorundadır. Eğer tarlası ya da herhangi bir el sanatı yoksa toplum ona kız vermez. Bu çağa giren erkeğin en büyük sorunu iş sahibi olmaktır. Ayrıca o toplumun verdiği değerleri yerine getirmek zorundadır. Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda dinsel değerlere verilen önem erkeğin camiye gitmesini zorunlu kılmaktadır.

1- Kız ve erkek cinsinde aranılan özellikler Hasanoğlan köyü, Polatlı-Kuşçu köyü, ve Eskişehir-Erenköyde benzerlik göstermektedir.

Bkz. Yasa, Hasanoğlan Köyü, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 1975, S. 310, Türk folklor Araştırmaları Dergisi 1974, S. 299.

Her iki cinsde de bu dönemde davranışlarında ve giyimlerinde özel bir titizlik göstererek toplumun beğenisini ve övgüsünü kazanmaya çalışırlar.

Genç Kız ve Erkeğin Evliliğe Hazırlanımı:

Evlénme çağına giren gençlerin davranışlarındaki değişikliklerin yanında birtakım hazırlıklara girişmeleri de gerekmektedir. Yapılan hazırlıklarda ağırlığı tutan araç ve gereçler o toplumun kültürüyle yakından ilgilidir.

Bu çağa gelen genç kız ve erkek dilek ve isteklerini doğrudan doğruya belirtmez. Bu isteklerini dolaylı yoldan anaya duyururlar. Babanın kulağına da ananın vasıtasıyla gider.

Genç kızların evlenme zamanının geldiğini ana kızının niyet tutmaya gitmesinden, çeyiz hazırlama işini daha da hızlandırmasından anlamaktadır. Ayrıca ziyarete gelen komşuların "maşallah kızın pek kadın olmuş, ne zaman everiyorsunuz, Allah analı babalı büyütsün, bu yıl kızın pek boylanmış" gibi kızın evlenme çağına geldiğini belirten söz ve davranışlar ananın elini çabuk tutması gerektiğini belirtir.

Oğlan evlenme çağının geldiğini anasına "beni everin artık" diyerek söylediği gibi bazı davranışlarda bulunarak anasının ya da babasının evlenme yaşının geldiğini anlamasını ister. Bu davranışlar, kendine iyi bakılmadığını bahane etmesi ve sık sık gurbete gideceğinden söz etmesi v.b .

Gerek kız gerekse oğlanın evlenmek için a-nalarına bildirdikleri söz ve davranışları ana, babaya duyurur. Böylece uygun görülen kızın istenmesine karar verilir. Kız evi ise gelen düürleri "kızımız küçük, daha evlendiremeyiz" sözleriyle oyalamaz. Kızlarının "uygun kısmetini tepmemeye çalışırlar."

Genç kızın evliliğe hazırlanımı daha doğduğu günden başlamaktadır. Kızın anası kızın sandığını

düzmesinde en büyük yardımcısıdır. Kızının doğumuyla ona bir sandık alır. O büyüünceye kadar bazı araç ve gereçleri temin eder. Kız çocukluktan çıktıktan sonra çeyizini düzmede etkin duruma çıkar. " Yaygısını , yorganını, kilimin" kendisi yapar. Özellikle geleneksel alanda genç kızı olan her evin bir odasında kilim dokuma tezgâhı hazır bulunmaktadır. Gerek kasabada gerekse köyde çeyizde bulunması gereken şeylerin içinde kilim ve keçe kilim baş sırayı almaktadır. Konya'da kilimin yerini halı tutmaktadır.

Genç kız ve erkeğin evliliğe hazırlanımı yalnızca maddi açıdan olmaz. Bir kızın ev işlerini, yemek pişirmesini ve çocuk bakımını bilmesi gerekmektedir. Konya, Karaviran ve Çayırbağı'nda kızlar 8-9 yaşlarından itibaren ev işlerine başlamaktadır. Ailenin küçük çocuğuna bakımda kızlar büyük rol oynarlar. Ayrıca komşunun çocuğuna bakmada da bu etkinlik görülür. Genç kızın evliliğe hazırlanımında en büyük öğretmeni annesi, komşu ve kadın akrabaları olmaktadır.

Kızın nakış öğrenmesini sağlayan komşu kadın ve kızlardır. Özellikle bu nakışların değişik olması kızlar arasında bir saygınlık belirtisidir. Konya yöresinde çok değişik nakış bazan saklanarak kimseye gösterilmez, çeyiz sergisi günü gelenelere gösterilir. Köy, kasaba ve kentte nakış bulmak için mahalle mahalle gezmeler çoğunluktadır.

Erkeğin evliliğe hazırlanımı ekonomik açıdandır. Başlık âdetinin varlığı erkeği belli bir ekonomik tutumluluğa sevketmektedir. Erkeğin bu alanda en büyük yardımcısı babasıdır. Babası yoksa yakın akrabalar ya da yakın komşunun yardımı görülür.

Sonuç olarak, gerek kız gerekse erkek açısından evlenme işlemi birtakım önhazırlıkları gerektirmekte olup bu hazırlıklar gelecekteki yaşantıya kolaylık sağlama amacı gütmektedir.

Alınacak Kız ve Erkekten Çevrenin Beklediği Tutum ve Değerler: Otoriter bir davranış karakteri gösteren aile çocuklarının kendisine itaatına bekler. Onlardan kendi aldığı kararların kabul edilmesini ister ve onlara önemli konularda söz hakkı tanımaz.

Evlenme olayında evlenecek bireyden çok ailenin aldığı karar daha geçerli olup, bireyin bunu kabul etmesi beklenir.

Özellikle geleneksel alanda görücü usulü ile evlenmeler yaygındır. Bu evlenmede aile kendi anlayışına uygun bir kız bulur. Anne durumu oğluna bildirir, ya da oğlan beğendiği kızla evlenmek için önce ailesine durumu açar. Eğer aile kızı uygun görürse bu evlenme işlemi gerçekleşir. Her iki durumda da ailenin aldığı karara göre evlenme işlemi olmakta ya da olmamaktadır.

Kırsal alandaki oğlan evine getirilen kız önce ana, baba, akraba ve çok yakın komşular tarafından beğenilmektedir. Evlenecek bir kızı beğenmede aranan özellikler genellikle tek bir kişinin istekleri değil o toplumun değer yargılarına dayanmaktadır. Dolayısıyla kız seçiminde de tek bir kişinin değil belli bir çevrenin etkinliği geçerli olmaktadır.

Evlenme işinin olması için önceden kız seçimi gerekir. Kız seçiminde ana, baba etkin durumdaysa da oğlanada söz hakkı tanınır. Ancak oğlan cinsinin bu hakkı derecelidir. Ana ve baba oğulun seçtiği kızı beğenmezlerse kızı almazlar. Eş seçimi genellikle ana ve babaya bağlıdır.

Geleneksel alanda bu seçimde büyük baba, ana, amcalar, ana ve babanın yanında çok yakın akrabaların ve saygın komşunun etkisi görülür.

Eğer ana ve babanın istemediği kız eve getirilirse onun evin içinde saygınlığı kalmaz. Bu durum daima kızın başına kakılır(hatırlatılır) .

Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumlarında kızın isteğine pek önem verilmez. Kızın anasının ve babasının uygun gördüğü kimseye varması onun görevidir. Ancak oğlan ve kız önceden birbirlerini tanıyıp severlerse ve aileleri onları birbirine vermezse bu seçimde hiçbir ailenin parmağı olmadan kendi kendilerini seçip evlenirler. Kaçırma adıyla adlandırılan bu evlenme biçimi bazı olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Her iki ailede de dargınlık olarak adlandırılan olumsuz bir davranış ortaya çıkmaktadır.

Kız ve erkeğin birbirini seçmesi görüşmelerinden sonra olur. Delikanlılar genç kızlarla su başlarında, tarlada, bağda buluşarak, konuşarak anlaşır- lar. Bunun yanında delikanlılar ve genç kızlar birbirlerini bayram eğlenceleri, bayram gezmeleri, dışarıdan gelen herhangi bir konuğa düzenlenen eğlencelerde görerek anlaşır- lar.

Toplumun gençlere yaptığı baska sıra gözetme âdetinde kendini gösterir. Özellikle geleneksel kesimde etkinliğini daha çok hissettiren bu yaş kuralına göre önce evlenmesi gereken evin büyük kızı olmaktadır. Yaşı küçük olan kıza görücüler gelse bile ablası olduğundan dolayı verilmez. Küçük kızın evlendirilmesi büyük kızın evde kaldığını belirtmektedir. Erkek cinsinde gösterilen sıra gözetme kızlarındaki kadar sıkı değildir.

Sonuç olarak, seçilecek kızda toplumun istediği özellikler bulunursa kız belli bir kesimin beğenisini kazandıktan sonra istenilmeye karar verilir. Toplumun her iki cinsden de beklediği büyüklerin aldıkları kararlara karşı çıkmamalarıdır. Herhangi bir durumda bu karara karşı gelen cinsle ailesi arasında toplumsal olan olumsuz bir etkileşim doğmaktadır.

Evlenme Olayının Olması İçin Gereken İş-
lemlerde Yer Alan Tutum ve Davranışlar:

1- Görücülük: Evlenmek isteyen oğlana kız aramaya çıkan kadın grubu dönürücü ya da görücü olarak adlandırılmaktadır. Oğlan evinin çeşitli etkenlerden sonra beğendiği ve almak istediği kız hakkında olumlu ya da olumsuz bilgiler edinmek için görücülüğe çıkarılır. İlk dönürücü grubu kadınlardan oluşmaktadır. Bunlar kız evinin temizliğini ve durumunu tetkik ederler. Eğer kızı beğenmezlerse hiçbirşey demeden kalkarlar, beğendilerse bu işlerde hünerli olan bir kadın öncü olarak gönderilir.

Her üç yerleşim ünitesinde de geçerli olan davranış beğenilen kıza dönürücü gönderme işlemidir.

Dönürücülük genel çizgileriyle köy, kasaba ve kentte şöyle olmaktadır.

Beğenilen kıza dönürücülük işini 2-3 kadın üzerine alır. Kız evine konuk varan dönürücüler oturunca asıl konuya değinmezler. Kızı istemenin dışında diğer konulardan konuşurlar. Görücü kadınlar kızın güzelliği, törelere karşı uygun davranışları üzerinde ilk yargıyı edinirler. Bundan sonra ailenin durumu ve diğer konularda soruşturmaya gidilir. Elde edilen yanıtlar olumlu yönde gelişirse kızı istemeye karar verilir.

Kızın istenmesine karar verilmesi sonucu kız evine giden dönürücüler oturup hal hatır sorduktan sonra asıl meseleye değinirler. " Biz buraya hem ziyarete hem de ticarete geldik" derler. Kız evinin ağzını ararlar. Oğlanın durumu hakkında bilgi verirler, oğlan ve kızın birbirine uygun olduğunu belirterek kız evinin düşüncesini öğrenmeye çalışırlar.

Kız tarafı kızı vermeye istekli olsa bile önce bir babamıza danışalım der. Gelen konuklara ya-

pılan ikrânda gösterilen özen ve aşırı konukseverlik bir yerde kız tarafının istekli olduğunu belirtmektedir.

Örneğin: Konya'da düğürcülerin ayakkabıları çevrilmişse, aile kızı verecektir. Eğer çevrilmiyip dışarı konulmuşsa bu iş olmayacaktır. Kraviranda'da eğer kız evi kızını vermeye niyetli değilse oğlan evinin "pabuçlarını" aşağı atmaktadır.

Çeşitli davranış ve tutumlarla isteklerin olumlu ya da olumsuz olduğu anlaşılmaktadır. Olumlu davranış gören oğlan evi kız evinin komşularıyla son bir soruşturmaya girerek kızın, " temizcimi, piscimi, lâfcımı, sözcümü" olduğunu anlamaya çalışır. Kötü yanıt alırsa bir daha kız evine ayak basmazlar. Oğlan evinin yaptığı bu soruşturmanın bir benzerini de kız evi gerçekleştirir. Oğlanın komşularına onun hakkında sorular sorar. Aldığı yanıtlar olumsuz ise bir daha gelen düğürcülere hürmet ve konukseverlik gösterilmez.

2- Söz Kesimi: Kız evi kızı vermeye istekli görünmüşse sıra ikinci düğün grubuna gelir. Bu grup erkeklerden oluşmaktadır. Kız evinin verdiği olumlu yanıtta söz kesme denir. Söz kesme genellikle birinci

1- Birinci düğürcülük olan görücülük, kadın grubunun yapmaya çalıştığı bir davranış biçimidir. Bu davranış biçiminde kız evini yerinde incelemek, kız akraba ve komşulara soruşturmak ve olumlu yanıtların sonucu kızın ilk istenilmesini yapmak başta gelmektedir. Bu genel davranışların Mskşehir'de, Trakya Şebinkarahisar'da, Afyon köylerinde, Kandıra ve Konyanın Bozkır kazasında görülme olasılığı kuvvetlidir.

Bkz. Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 1974-299, 1967-96, 1963, 1950, 1960-127.

dünürden bir hafta sonra gerçekleşmektedir.

Söz kesimini gerçekleştiren erkek dünürçülerin davranışları şu şekilde gelişmektedir:

Kız evinin olumlu yanıtı sonucu erkek dünürçüler kız evine gider. Hal, hatır sorduktan sonra " Allahın emri, Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuza istemeye geldik" diyerek dünürlük ederler. Buna karşılık kızın babası hiçbirşeyden haberi yokmuş gibi düşünür. Eğer vermeye gönlü varsa " sizin ve mahdumunuz için bir şey diyemem, Allah yazdıysa birşey diyemem" ya da "ne diyelim uygun görüldü ve Allah yazdıysa" olur" diyerek kızlarını vermede istekli olduklarını belirtirler.

Her iki taraf anlaşınca kız babası oğlan evinden birkaç gün süre ister. Bu süre akrabalara, yakınlarına danışmak için istenmektedir. Oğlan evi kız evini birkaç kez aşırır. Oğlan evinin üçüncü gelişinde kız evi " ne yapalım Allah nasip etmişse bizim elimizden ne gelir. Alın yazısına bir şey diyemeyiz" denerek kızın verilmesi kesinleşir. Oğlan tarafı da " Allah razı olsun sizden, hayırlısı Allahtan. Biz sevdiğik dileğik kapınıza geldik, siz de bizi sevip diledinizse nişanımızı koyalım" diyerek bu işi sağlama bağlamaya çalışırlar.

Gerek geleneksel kesimde gerekse kent toplumunda söz kesimi sonucu tatlı yemek âdettir. Bunun için bir toplantı yapılarak tatlılar yenir. Karaviran kasabasında bu tatlı yeme işlemine " büyük ağız tadı" denmektedir.

Oğlan evinin ve kız evinin söz kesimi sonucu birleşimini halk"mübarek olsun " diyerek kutlar. Bu kutlama işlemi kız evinde olmaktadır. Kız evinde kadınlar ve erkekler ayrı odalarda toplanırlar. Okuntu(davet etmek) ile çağırılan konuklara şerbet ikrâm

edilir. Bu törende hoca kuran okur. Kaynana söz kesiminin belirtisi olarak kıza yüzük takar, Bunun yanında diğer ziynet eşyalarını da takmaktadır.

Kız isteminin son aşaması olan söz kesiminde en yaygın işlem tatlı bir şey ikpâm etmektir. Bu ikrâm söz kesilmiş anlamına gelmektedir. Kız evi söz kesme safhasında isteksiz bir tavır takınarak oğlan evinin ayağına daha çok gelmesini ister. Gerek geleneksel alanda, gerekse kent toplumlarında bu davranış biçimi yaygınlığını korumaktadır. ¹

3- Başlık: Oğlan evinin kız evinden aldığı olumlu yanıtta sonra söz kesme işlemi sırasında konuşulan başlık sorunu, oğlan evinin kız evine verdiği maddi değerle sonuçlandırılmaktadır.

Kız tarafına verilen başlık köy ve kasabada 2000 ile 4000 lira arasında değişmektedir. Buna karşılık Konya'da başlık miktarı fazla olup, bunun yanında ziynette takılmaktadır.

Bugün kent toplumunun bazı kesimlerinde başlık parası alınmamakta, buna karşılık oğlan tarafı evi düzenlemek görevini yüklenmektedir.

1- Kız evinin nazlı davranışının sona ermesi, oğlan evinin kız evine birkaç kez gidip gelmesine bağlı olmaktadır. Eğer kız tarafı kızını vermeye istekli ise oğlan evine bunu davranışlarıyla belli eder. Kız evinin nazından oğlan evi yılmaz. Kız evi akrabalarına danıştıktan sonra kızlarını verirler. Kızlarını verdiklerini belirtmek için ya şerbet verirler ya da yemek dökerler. Ancak bu yemekte tatlı bulundurmamak gerekmektedir. Bu tutum ve davranışları Polatlı Kuşçu köyünde, Bskişehir Brenköy'de, Afyon köylerinde, Bozkır'da görmekteyiz.

Bkz. Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 1975-310, 1974-299, 1963, 1974-295.

100

Bağlığın verilmesinde güdülen amaç, yeni hayata atılan gençlerin yaşantılarında maddi ve manevi açıdan kolaylık sağlamaktır.

4- Nişan: İki tarafın yakınları için kız evinde düzenlenen ikinci bir tören niteliğinde olan nişana aynı zamanda " yoklama " da denmektedir.

Söz kesildikten sonra başlanan nişan hazırlıkları törenle sona erer. Bu törene yakın akraba ve komşular çağırılmaktadır.

Geleneksel alanda nişanlı kız süslenmemektedir. Buna karşılık kent toplumunda kız oğun süslenir ve özel bir giysi giyer(tuvalet). Yakın akrabaların bazıları nişanda kıza " takı " takarlar.

Nişanlanan gençler nişanlı oldukları sürece birbirleriyle görüştürülmezler. Bu tutum geleneksel kesim için söz konusudur. Kent toplumunda nişanlılık süresinde kız ve oğlan görüştürülerek birbirlerini daha iyi tanımalarına olanak sağlanır. Bunun yanında Konya'da bulunan bazı aileler nişanlılık süresince gençleri birbirleriyle görüştürmezler. Ama oğlanın kız evini ziyaretine ses çıkarmamaktalar. Oğlan ve genç kızın nişanlılık süresi dini bayramlara rastlarsa oğlan evinin hediyeye göndermesi âdet haline gelmektedir. Özellikle kurban bayramında kız evinin kurbanını oğlan evi sağlamaktadır.

Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda ekonomik değerlere göre gösterişli ya da basit bir şekilde kutlanan nişan töreni kız ve erkeğin kesin olarak birbirine bağlanımıdır. Özellikle geleneksel kesimde nişanlısından ayrılmak hiç hoş karşılanmaz ve ayrılan kız olursa ikinci bir kismetin çıkmasını engelleyici bir rol oynar. Bundan dolayı bu yörelerde nişanlılık süresi fazla uzatılmamaya çalışılır. Kız evinin hazırlıklarını tamamlamasına yardımcı olan nişanlılık dönemi bu hazırlıkların tamamlanmasıyla sona ermektedir.

Evliliğin belli bir aşamasını oluşturan nişan töreninde en belirgin davranış kıza takıların takılmasıdır. Bu törende kızın en belirgin davranışı belli bir yerde oturarak halkın kendisini kutlamasına olanak vermesidir. Bunun yanında yapılan eğlencede kızın görünmesiyle oynama yaygınlığını korumaktadır.¹

5- Düğünün Kararlaştırılması, Belli Hazırlıkların Yapılması ve Düğün Okuntusu: Düğünün günü ya da zamanı iki tarafın anlaşması ile kararlaştırılır. Kız babası " vaktıyla lâf, söz kesilsin. Dedikodu olmasın, olursa iyi olmaz, sakız gibi çignenir" diyerek düğünün bir an evvel olması isteğini belirtir.

Söz kesildiği gün oğlan evi ve kız evi bir pazarlığa girer. Bu pazarlık genellikle ev eşyası, kızın giyimi, eşyaları, dürüler v.b gibi şeyler üzerinedir. Bunların alımı için Çayırbağı'nda Konya'ya, Karaviran'da da Seydişehir'e inilmektedir.

Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumunda düğün halâ törenle kutlanmaktadır. Düğüne gelecek davetlilerin seçimi ve çağırılması gerekmektedir.

1- Evliliğin bir aşaması olan nişanın bir törenle kız evinde kutlanması, bu kutlamada kız için alınan takıların kaynana ve yakın akrabalar tarafından takılması gerekmektedir. Bu törende yakın akraba ve komşuların çağırılması okuyucular vasıtasıyla olmaktadır. Nişanlanan gençlerin birbirlerini görmemesi, bayram günlerinde oğlan evinin kız evine hediye göndermesi yaygın davranışlar arasında yer almaktadır. Bu uygulamaları Hasanoğlan Köyü, Polatlı Kuşçu köyü, Harput, ve Afyon köylerinde işlerliklerini sürdürmektedirler.

Bkz. Yasa, Hasanoğlan Köyü. Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 1975-310, 1956-78, 1963.

Geleneksel alanda bu çağrı işlemi " okuntu" olarak adlandırılmaktadır. Aile düğünlerini halka bildirecek bir haberci seçer. Bu habercide " filanın kızı filana bitmiş" diyerek düğün haberini duyurur. Bu işlem geleneksel alanda yaygın durumdadır. Kent toplumlarında davetliler özel davetiyeler bastırılarak çağırılır. Her iki toplumda da bu çağrılar yakın dost ve akrabalar için geçerlidir.

6- Çeyizin Gitmesi ve Sergilenmesi: Çeyiz kızın tüm yaşantısı boyunca hazırladığı araç ve gereçlerdir. Bu araç ve gereçlerin içine kızın göz nuru döktüğü nakışlar girdiği gibi, halı, kilim, yatak, yorgan, mutfak eşyası v.b gibi şeylerde girmektedir.

Kızın çeyizinin sergilenmesi iki aşamada olur. Birinci sergileme kız evinde yapılır. "Konu komşuya" gösterilir. İkinci sergileme gelin gittiği evde olmaktadır.

7- Gelin Hamamı: Gerek oğlan evinden gerekse kız evinden alınan konuklara gidilen gelin hamamı için özel hamam tutanlar bulunmaktadır.

Gelin hamamında gelin olacak kız büyüklerinin yıkınmasına yardım eder, onların başına su döker ve sırtlarını keseler. Daha sonra yıkanma işlemi bittikten sonra büyüklerinin ellerini öper. Gelinin yıkanmasında arkadaşları ve görümce etkin durumda bulunmaktadır.

8- Resmi Nikah: Gençlerin birleşmesi için gerekli bir işlem olan resmi nikah bugün kent toplumlarında düğünün yerini tutmaktadır. Halk düğün yapmayarak bugün için hükümet binasında ya da bu iş için geçerli olan bîr yerde bu nikahı kıydırmaktadır. Bu nikahta şeker dağıtma yaygın bir işlemdir. Geleneksel kesimde resmi nikah kent toplumunda görülen biçimde olmamaktadır. Karaviran ve Çayırbağı'nda nikah iş-

lenleri kazada ya da il de tamamlandıktan sonra buldukları yörenin muhtarının rehberliğinde iki şahitle birlikte kıyılmaktadır.

b- Evlenme Sırası:

Evlenme Töreninin Olması İçin Yapılan Ön Girişimler ve Bunlarda Yer Alana Tutum ve Davranışlar:

1- Kına gecesi ve konukların ağırlanması: Düğün gününden bigün önceki akşam kız evinde yapılan eğlence kına gecesi olarak adlandırılmaktadır. Bu geceye yakın akraba ve komşular davetlidir. Oğlan evinden de bu eğlenceye katılırlar.

Kına gecesi eğlence gecesidir. Herkes birbiriyle oynayarak eğlenir. Kaşık oyunları bu eğlence de önemli yer tutmaktadır. Bunun dışında bu gecede gelin kına yakılır. Gelinin dışında orada bulunan konukların da avuçlarının ortasına birer parça kına konur.

Kız ve erkek için geçerli olan kına gecesi kent toplumunda ve geleneksel kesimde etkin durumdadır.

Kına gecesi günü yaygın bir âdette kızın okşanmasıdır. Gelin kız kına gecesinde üzüntülüdür. Okşama işleminde gerekli olan tef okşama yapılırken yavaş yavaş çalınır. Gelin kız tefi çalan kadının önüne oturtulur ve başına kırmızı bir tülbent örtülür.

Kına gecesi günü kız okşanırken söylenen ezgiler şunlardır:

Altın tas içinde kınan ezilsin
Sabah olsun güzel yüzün yazılsın
Görümceler etrafına dizilsin
Gelinim kınan kutlu olsun
Burda dirliğin tatlı olsun
Esvap yıkadığım aktaşlar
O gölgelediğim ağaçlar
Tuz, ekme yediğim kardaşlar
Gelin kınan kutlu olsun
Orta direğin tatlı olsun

- Atladım çıktım eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evinin yakışığı
Git kızım sağlıklarla
Sil yüzünü yağlıklarla
Babanın öküzü beştir
Anadan ayrılmak güçtür
Kızların emeği boştur
Git kızım sağlıklarla
Sil yüzünü yağlıklarla
- Analar besler hurma ile
El oğlu döver yarma ile
El oğluna oldum yalvarma ile
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla
Gelinin yükü tutuldu
Oğlan evine yıkıldı
Ananın beli büküldü
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla ¹

Kına gecesinde bulunan konuklar" kız kısmı anasının evinde somurtmalı, kocasının evinde sırtmalı " diyerek gelin kızın genel davranışını belirlemekteler. Okşama işlemi sırasında gelin ne kadar çok ağlarsa iyi sayılır. Ağlamayan kız ayıplanır.

Bir eğlence gecesi olmasına karşın gelin açısından bir yas görünümü kazanan kına gecesi uygulamaları açısından kent toplumu ve geleneksel toplum için geçerliliğini sürdürmektedir.

1- Konya İl Yıllığı, 1973.

2- Damat ve Geline Uygulanan İşlemler: Gelin ve damadın düğün için en iyi şekilde giyinmesi ve süslenmesi gerekmektedir.

Süslenme işleminin içine giren damat traşı ve gelin başının yapımı düğün günü olmaktadır. Damat ve arkadaşları özel olarak tutulan berbere giderler. Berber traşı büyük bir özenle yapar. Traş işlemi bir fatiha ile sonuçlandırılır. Damat traşında berbere para, hediye vermek yaygın bir davranıştır. Gelin başının yapımı için de berbere gidilir. Berberde geline görünce eşlik etmektedir. Gelinin parasını oğlan tarafı ödemektedir.

Damat ve gelinin bu gün için hazırlanan özel giysileri sağdıç ve yenge tarafından giydirilir. Giyim işleminin tamamlanması sonucu gelin ve damat orada bulunanların ellerini öpmek zorundadırlar.

3- Gelin Alma: "Gelin göçürme ya da gelin alma" olarak adlandırılan gelinin kendi evinden ayrılma işlemi genellikle öğle namazından sonra olmaktadır.

Bu gün oğlan evinde yemek verilir. Kent toplumlarında düğün töreni düğün gecesi olmaktadır.

Kız kendi evinden ayrılmadan önce dini nikâh kıyılır. Dini nikah kıyıldıktan sonra kız annesi ve babasıyla vedalaşır. Orada toplanan halka da "topluca allahısmarladık" denilir. Oğlan evine yollanan "gelin alayı" taksi, otobüs, araba ya da yürüyerek gitmektedir.

Karaviran kasabasında kız almada şöyle bir uygulama kendini göstermektedir.

Kına gecesinin sabahı tüm konuklar evlerine dağılırlar. Kızın yengeleri çehizini salona çıkarırlar. Namazlıkları bir sicime asarlar. Öğleye doğru gelinlik kız süslenir. Bu sırada kızı görmeye komşu ve akrabalar gelirler. Düğün günü kız evinden oğlan evine ya da oğlan evinden kız evine herhangi bir kimse gelirse o kimseyi ayıplarlar bunu da "semer kaparlar" deyiimiyle belirtmekteler.

Bu sırada süslenmiş olan gelin gelen konukların ellerini öperek onlara " hoşgeldiniz" der. Eli öpülen konuklar da " Allah başa kadar sürdürsün, ömrün çok olsun " derler. İkindine doğru oğlan evinden davullar vurularak bir alay kız evine doğru yola çıkar. Kızın anası ve babası bu sırada " kızımız accık beklesin, davullar biraz vursun. biz kızımızı bir daha mı görecez" diyerek oğlan evini oyalarlar.

Oğlan evinden gelenlerden oğlanın ablası, yengesi kız almaya giderler. Gelin kız aşağı iner. Yenge ve abla kızın koluna girer. Bu sırada kızın babası, dedesi, amcası, dayısı, yakın komşular avluya dizilirler. Kız avluya dizilenlerin ellerini öperek ayrılır. Gelin annesiyle yukarıda vedalaşmaktadır. Ağlaşarak birbirine sarılan ana kız komşular zor ayırılırlar. Arabaya binen kıza kasabanın her tarafı gezdirilerek oğlan evine getirilir.

Kız Evinden Alınan Geline Oğlan Evinde Uygulanan İşlemler:

1- Koltuğa girme: Gelin oğlan evine gelince arabadan iner. Gelin arabadan inince gireceği yerin iki tarafı kilimlerle kapatılır. Kızı arabadan alan kaynatadır(kayın baba). Kaynata arabanın yanına vararak gelin kıza, " kızım arabadan in sarı ya da siyah inek senin" der. Kız da kaynatasına " ineğin kulağını görmeyince inmem" der. Bunun sonucunda ineğin kulağının bir parçasını keser geline gösterirler. Böylece kız da arabadan iner. Kız eve girerken pencereden ya da damdan başına içerisinde para bulunan çerez atarlar. "üğüne gelen komşu çocukları paraları kapışırılar.

Gelin eve girdikten sonra oğlan aşağı inerek gelinin sol koluna girer, beraber yukarı çıkarlar. Bu sırada kaynana ve görümcenin tuttuğu kuranın altından geçerler. Kız düzenlenmiş, süslenmiş odaya alınır.

2- Yüz Görümü: Damat gelinle birlikte gerdek odasına girer. Gelinin yüzünü açmak için yüzgürümlüğü vermesi gerekmektedir. Geline beşibirlek ya da altın bilezik takarak onun tel duvağını açar. Damat gerdek odasından dışarı çıktıktan sonra dışarıda bekleyen kalabalık damadın geline ne taktığını görmek için içeri girerler.

3- Gerdek: İmam efendi gelin odasının kapısının önünde dua eder. Damadı gelin odasının kapısını açarak gerdek odasına iter. Damat gerdek odasına girerken yakın arkadaşı ve sağdıçlık görevini yüklenen bu kimseden sırtına kuvvetli bir yumruk vurulur. Damatla, gelin gerdek odasında gelinin yatağının üzerinde bir oğlan çocuğu yuvarlanır. Yuvarlanan çocuğa çorap v.b hediye almak yaygın bir davranış haline gelmiş olup, geçerliliğini sürdürmektedir.

Kızın Bekâretinin Belirtilmesi: Gerek geleneksel alanda gerekse kent toplumlarında kızda aranılan en önemli özellik namusudur. Kızlığı bozulmuş bir kadınla evlenmek hem oğlan evi için hem de kız evi için en aşağılayıcı durumdur. Toplum bu kimseleri kınar ve aşağılar.

Bunun için gerdeğe giren kızın gerdek ertesi kız çıkıp çıkmadığını belirten bir işaret halk tarafından beklenir. Geleneksel alanda bu günün ertesi kızın bezi dama asılır. Kız çıktığı isbat edilir. Bu oğlan evi ve kız evi için övünülecek bir durumdur.

c- Evlenme Sonrası:

Yeni Gelinin Yapması Gereken Davranışlarda Yer Alan Mimikler, Jestler, Sözler ve Tavırlar: Yeni evine gelen yeni gelin gerdek ertesi rolünü yerine getirmek zorundadır.

Düğünün sonrası ilk günler damat ve gelin hasım ve akrabalara el öpmeye çıkarlar. El öpme de geline gizlice para verilir. Bidilen akrabalara bir

gün önce den el öpmeye gelineceğine dair haber gönderilir. Damat ve gelin gelecek diye ev sahipleri yemek hazırlarlar. Akrabalar için hazırlanan dürtü el öpmeden sonra bırakılır. "Allah başa kadar sürdürsün" diyerek gençler kutlanır.

Yeni gelinin gerdek ertesi en büyük görevi kaynana ve kaynatasının elini öpme işlemidir. Bu sırada kaynana ve kaynata gelinlerine altın takarlar. Gerdek ertesi gelini görmeye gelenler olacağından dolayı gelin gelinliğini giyinerek konukları bekler. Onların ellerini öperek, hayır dualarını alır. Daha sonra bir sandalyeye oturarak konukların kendisine bakmasına izin verir. Halk arasında buna " gelin süzülmesi"denmektedir.

Evlenen genç kız düğünden birkaç gün sonra ev işlerine karışmaya başlar. Bu dönemde bulunan gelin büyüklerine saygılı ve hürmetkâr davranır. Ayrıca geleneksel kesim için geçerli olan " gelinlik etme" işlemini yerine getirerek toplumun beğenisini kazanmaya çalışır.

Toplumun Evli Çiftleri Kutlaması: Yeni evlenen çiftleri toplumun kutlaması gerekmektedir.

Yakın akraba ve komşular gelinin evine yerleşmesi sonucu hem ev düzenini görmeye hem de onu kutlamaya gelirler. Kutlama işleminde ellerini öpen geline " Allah mutlu etsin, bir yastıkta kocatsın, başa kadar sür" diyerek ömür boyu mutluluklar dilerler.

Evlenen kız kendisini kutlamaya gelenlere hizmet eder, ikrâmda bulunur. Konuklarını en iyi şekilde ağırlamaya çalışır.

Evlenme İle İlgili Rit ve Pratikler:

- Gelin eve girerken damda arkadaşlarıyla birlikte bulunan damat damdan gelinin başına buğday saçar. (Her şey bol olsun diye).

- Gelin kapıdan geçerken eşiğe serilmiş olan postun üzerinden atlar.
- Gelin kapıdan geçerken postun altında bulunan tahranın üstünden geçmek zorundadır.
- Kapının üstündeki pardıya (ağaca) yağ sürülür. Gelin yağ sürülmüş olan kapının altından geçer.
- Gelinin oğlan çocuğu doğurması için ilk gece yatağında oğlan çocuğu yuvarlanır ya da kucağına oğlan çocuğu verilir.
- Yeni evlenen geline evliliklerinin bağlantısı olarak bir testi hediye ederler.

Yapılan tüm bu işlemler göstermişti ki, hepside gelinin uysal kuvvetli, temiz bir kız olmasını sağlamak amacını gütmektedir.

Boşanma İşlemi: Evlilik bağının sona ermesi anlamına gelen boşanma işlemi geleneksel kesimlerde kentsel toplumlara nazaran daha az olmaktadır. Çünkü geleneksel alanda boşanan çiftler kınanır ve ayıplanır. Böyle bir toplumsal yaptırımla karşılaşmamak için çiftler yaşantılarını sürdürmeye çalışırlar.

Evlenme ile ilgili Atasözleri:

- Avratı ar zapdeder, er zapdetmez.
- Deli kız evde kalmaz, delik taş yerde kalmaz.
- Dügünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
- Dügün olur iki kişiye, kaygısı düşür deli komşuya.
- Dügün el ile, harman yel ile
- Gelin iskemle getirir, üstüne kendi oturur
- Kız kucakta, cehiz bucakta
- Yiğite ver kıızı, mevlâdan iste rızkı

Yukarıdaki atasözler açıklamaya çalıştığım evlenme işleminin bir özetini vermektedir.

3-) Ölüm Olayı: Geçiş aşamalarının son basamağını oluşturan ölüm olayı, yaşayan bir kurum niteliğindedir.

İnsan yaşamının sonu olan ölümün çevresinde bir sürü dinsel ve büyüsel işlemler kümelenmektedir. Bu sıradaki insanın, tehlikelerle dolu olan bir aşamaya girmesi böyle işlemleri gerekli kılmaktadır.

Ölüm olayı ile beliren töreleri ve düzenlenen törenleri üç kesimde sınıflandırabiliriz.

Ölüm öncesi

Ölüm sırası

Ölüm sonrası,

Ölüm olayı üç aşamada ele alınarak Konya, Karaviran ve Çayırbağı'ndan elde edilen verilere dayanarak aktarılmaya çalışılmıştır.

1- Ölümü Düşündüren Önbelirtiler ve Kaçınmalar: Ölüm bugün insanlar arasında erişilmez bir güç niteliğindedir. Bütün insanlar, bu erişilmez güçten kurtulamayacaklarını hissederek evreni dolduran canlı ya da cansız nesnelere doğal durumlarını korkularına göre yorumlamaktadırlar.

a- Hayvanla İlgili Olanlar: Halkın ölümün habercisi olarak nitelediği hayvanların davranışlarından birer örnek verilmeyle yetinilmektedir.

Köpek: Bu hayvanın ne zaman ve nerde olursa olsun uzun uzun ve sürekli uluması iyi olarak sayılır.

1- Sivas, Çankırı, Çubuk halkı arasında da köpeğin uzun ve sürekli uluması iyiye sayılmamakta.

Bkz. Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm.

mamaktadır. Köpeğin ulumasını önlemek için taş atıp, kovalarlar, gitmezse"başını ye"denir.

Halk arasında köpek uluması iyiye yorumlanmamaktadır. Ölüm olmazsa bile mutlak bir hastalık olacağına işaret etmektedir.

Öküz, İnek, Koyun: Bu cins hayvanların sahiplerini tanımaması, ve birdinbire değişmeleri ölüme yorumlanmaktadır. Ayrıca öküzün böğürmesi de ölüme işarettir.

At: Bu hayvan ön ayaklarıyla yeri kazar, kişnerse, hasta olan bir evde kişnerse ve ağlarsa bu pek iyiye yorumlanmamaktadır. Bütün bunların ölüme bir işaret olacağına inanılmaktadır.

Kedi: Kedi miyavlırsa " ağan ölecek, sininin silkintisiyle idare olamaz" anlamına gelmektedir.

Örnek: Nalbantın kedisi miyavlıyırken nalbant kedinin ne demek istediğini bir anlasam der. Kedi bu miyavlamasıyla " ağanın filanca öküzü ölecek etini yiyecem miyav miyav" dermiş. Bunun üzerine nalbant derhal tüm malını satar. Bunun cezası olarak tanrı onun canını alır.

Halk arasında bir masal niteliğinde olan bu örnek bize göstermektedir ki kedinin miyavlaması da iyiye sayılmamaktadır.

Tavuk: Tavuğun horoz gibi uzun uzun ötmesi iyiye gelmemektedir. Halk bu şekilde öten tavuğun anbar damının kapısında kafasının ezilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Baykuş: Bu hayvanın kenidisinin görülmesi bile iyiye sayılmamaktadır. Eğer eve gelen hayvan kovalanır ve gitmezse o evde mutlak ölüm olacağına işarettir. Eğer eve yuva yaparsa " sonucun veran olduğunu"belirten halk evin halkının tümünün öleceğine inanmaktalar.

b- Ev-Eşya, Araç-Gereç, Yiyecek: Bu nesnelere aniden ve hiçbirşey yokken durumlarında oluşan değişiklikler ölüme yorumlanmaktadır.

Kapı: Geceleyin kapının beklenmedik bir sırada çalınışı ölüme yorumlanır. ¹

Yiyecek: Geceleyin bazı yiyecek maddelerinin verilmesinden kaçınılmaktadır. Bunlardan tuz, sirke ve soğan-sarımsak verilmemeye çalışılır. Özellikle yeni doğum yapılan bir evde çocuk kırktan çıkana kadar bu nesnelere verilmemesine ayrı bir özen gösterilir. ²

Araç-Gereç: Boş bir testiyle eve girilmesi, pabucun ters dönmesi, komşunun evine kara kazan kurulması iyiye gelmez.

c- Astronomik, Kozmik, Meteorolojik Olaylarla İlgili Olanlar: Bu konuda ay ve güneş tutulmasına ilişkin inanmalar daha çoğunluktadır.

Ay ve Güneş Tutulması: Büyük adamlardan birinin öleceğine³ ay ve güneş tutulmasının yanında bunların çok kızıl görülmesi de iyiye yorumlanmamaktadır. Bu durumlarının halk tarafından yorumu şu şekildedir. Kızallık kan belirtisi anlamına gelmektedir.

1- Çankırı ve Kayseri'de aynı inanç geçerliliğini korumaktadır.

Bkz. Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, S.21.

2- Çankırı, Kayseri, Sivas, Çorum, Çubuk, Mallıhan ve Maraş'da da bu nesnelere verilmemeye çalışılır.

Bkz. Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, S.22,23.

3- Sivas'da bu inanma yaygınlığını korumaktadır.

Bkz. Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, S. 24

Yıldız Kaymaları: Yıldız kayması ölüm belirtisidir. Gökten düşen yıldızın sahibinin öleceğine inanılır.

d- Düşle İlgili Olanlar:

Ağaç: Ağacın devrilmesi kocaya, gence ölüme gelmektedir. Meyvalı bir ağacın ufak dalları kesilirse genç adama, kökünden sökülürse koca adamın öleceğine işarettir. Zamansız meyva görmek ve yemek ölüme gelmektedir. ¹

Diş: Diş çektirmek daima ölüme yorumlanmaktadır. Diş acımadan çıkarsa akrabalarından, eğer acıyarak çıkarsa kendi evinden birisinin öleceğine inanılır.

Hayvan: Yılan, manda, görmek herhangi bir hayvanın üzerinden düşmek, camız görmek ölüme gelmektedir. Beyaz renkli mandanın görülmesi kefene işarettir.

Kutsal Kişi, Kitap: Azrail görmek, ölmüş birinin canlı birini çağırması, cenaze takip etmek iyiye yorumlanmaz. Ölüme işarettir. Rüyada hocanın namaz kılması da ölüme gelmektedir.

Evin Duvarının Yıkılması: Duvarın ya da evin yıkılması, kişinin yıkılan duvar veya ev altında kalması, düş sahibinin kapısız penceresiz bir ev göstererek burasını kendim için yaptırdım demesi ölüme yorumlanmaktadır.

Su: Bulanık su görmek iyi sayılmamaktadır.

Gelin, Düğün, Şenlik: Gelin alayı görmek yeniden düğün görmek iyiye gelmemektedir.

1- Kayseri, Sivas ve Çorum'da ağaca ilişkin bu yorumlar yaygın bir durumdadır.

Bkz. Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, S. 27

e- Hastadaki Psikolojik ve Fizyolojik Değişiklikle İlgili Olanlar:

Psikolojik: Hasta ayağa kalkmayı deneyerek gitmem gerek derse, borçlarının verilmesini isterse aile üyelerinin, akrabalarının başında toplanmasını isterse, gapten sesler duyduğunu söylesse, cenneti gördüğünü belirtirse bütün bunlar o kişinin öleceğine işaret sayılmaktadır.¹

Fizyolojik: Bedeni soğumaya başlarsa, elleri ayakları beyazlarsa, hastanın burnu sivrilir delikleri islenirse, iştahı kesilirse, ağzından köpük ya da kan gelirse bunlar ölüme işarettir.

f- Tabut, Kazma, Kürek, Kazan ve Cesetle İlgili Olanlar:

Tabut: Taşınırken sallanırsa, taşınırken geri geri gelirse, gacırdarsı iyiye gelmez.

Kazma, kürek, kazan, mezar: Mezar eşilen kazma ve kürekle eve gidilirse iyi olmaz. Ölü yıkamak için su ısıtılan kazan devrilirse kazan kazan getirir diyerek bunun ölüme bir işaret olduğuna inanırlar..

Ceset: Mevta(ölü) ıccak(sıcak) giderse ölüme işarettir. Yıkanırken eti yumuşarsa adam donmadı bunun sonu iyi değil diye belirtirler.

Nekromantik Karakterde Olanlar: Tabut içindeki ceset ağırsa günahkâr, hafifse sevapkârdır. Tanrı " iyi kulum ya kuru gele, ya sert gele, ya şiş gele" demiş. Kızında donmuş bir gülüş bulunan ölünün yerini gördüğüne inanılır. Yumuşak ceset yumuşaklığına(iyiliğine) katı cesette katılığına(kötülüğüne) işaret eder.

11-Herzifon, Sivas, Uşak, Maraş, Kayseri'de de aynı biçindedir.

Bkz? Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, S. 30

Kaçınmalar: Ölümü düşündüren önbelirtilerin yanında çağırışım yoluyla ölümü hatırlatan eylemler bulunmakta olup, bunlardan kaçınmak gerekmektedir. Bu kaçınma işlemi genellikle ölen kişinin yakın olduğu çevre ile ilgilidir.

Kaçınmaları maddeler halinde belirtecek olursak:

- 1- Su kaynatmak için yaktıkları odundan artanı dışarı atılmaz.
- 2- Komşular ölüyü yıkamak için getirdikleri kaplar dolu olursa boşaltırlar.
- 3- Ölünün yakasının kefenini hastaya koklatırlar.
- 4- Ölü yıkılırken uyuyan kimseler uyandırılır.
- 5- Cenaze evden çıkınca ardından su dökülür.
- 6- Ölünün yatağını ruh gelir diye iki gün sonra yıkarlar. Elbiselerini fakirlere dağıtırlar.
- 7- Ölü yıkandıktan sonra su ısıtılan kazan ters çevirilir.

8- Su ısıtılan ateş dağıtılır, söndürülür.

Tüm bu kaçınmalar yasak niteliğinde olan ölüden dolayısıyla bu olayın korkunçluğundan uzaklaşmak amacıyla yapılmaktadır.

2- Ölüm Sırası:

a- Ölüm Olayının Duyurulması: Gerek geleneksel kesimde gerekse kentsel toplumlarda bir ölüm olayı meydana geldiği zaman bunun en doğal biçimde duyurulması ölü sahiplerinin ağlama işlemiyle olmaktadır. Özellikle köy ve kasabalarda herkesin birbirini tanıması bu duyurma işlemi daha da çabuklaştırarak halkın ölü evinde birikmesini sağlar.

Ölüm komşular tarafından duyurulduğu gibi, camilerde salâ verdirmekle de duyurulmaktadır.

Kent toplumlarına özgü bir duyurma işlemi-
de gazetelere ilan vererek olmaktadır.

b- Ölümden Hemen Sonra Yapılan İşlemler: Ya-
pılan bu işlemleri maddeler halinde verecek olursak:

1- Ölenin Gözleri Kapatılır:

"Hasret gitmiş" diye

"Gözleri açık gitmesin, geride bıraktık-
larına özlem duymasın" diye

"Geride bıraktıklarına düşünmesin" diye

2- Ölü'nün Venesâ Bağlanır:

"Genesi sarkmasın" diye

"Ağzı açık kalmasın" diye

3-"Başı kibleye çevrilir, ayakları yanyana
getirilir, elleri yanyana göbek üstüne konur.

4- Ölü'nün üzerindeki soyulur, yatağı de-
ğiştirilir.

5- Ölü'nün karnına şişmesin diye bıçak konu-
lur.

6- Ölü'nün bulunduğu odanın pencereleri ölüm
kokusu dışarı çıksın diye açılır.

7- Ölü'nün bulunduğu oda aydınlatılarak başu-
cunda kuran okunur.

c- Ölü'nün Gömülme Hazırlanması ve gömülme
işlemi: Ölen kişi kokmaması, öte dünyaya gidip biran
önce hesap vermesi için gömülme hazırlıklarına giri-
şilir.

1- Yıkama: Ölen kişi erkekse erkek hocalar
tarafından, kadınsa yıkayıcı yaşlı kadınlar tarafın-
dan yıkanır. Ölen kişi evin avlusunda yıkandığı gibi
özel yıkama yerlerinde de yıkanmaktadır. Yıkama işle-
minde en gerekli olan su komşular tarafından taşınır.
Ölü'nün yıkanmasından sonra artan sular dökülmektedir.

2- Kefenleme: Ölen kişiyi kefene sarıp göm-
me kent ve geleneksel kesimde geçerlidir. Yaşlı İnsan-
ların dikkat ettiği bir konu olan kefen yaşanılan za-

manda hazırlıklarına başlanır. İnsanların yaşarken kefen paralarını bir kenara ayırma işlemi yaygınlığını korumaktadır.

3- Cenaze Namazı: Ölen kişi için kılınan namazda büyük kalabalıklar bulunur. Namazı kılmaktan amaç ölünün son dini merasimini yapmaktır.

4- Tabut: Ölünün kefenlendikten sonra içinde taşınacağı sandığa tabut denmektedir. Tabut genellikle süslenmez. Karaviran kasabasında ölü tabutsuz mezara konmaktadır. Bunun nedenini halk " topraktan olduk toprağa yatacaz" diye belirtmektedir.

5-Cenazenin Taşınması, Mezara Konuluşu ve Telkin: Cenazeyi ölünün yakınları , komşuları ve akrabaları taşır. Taşıyan kişilerin oluşturduğu kalabalık cenazeyi mezarlığa kadar götürmektedir.

Ölüyü mezara koyanlar " Allah taalanın ismi ile ve Resulullahın milleti üzerine seni defnediyoruz" derler. Duadan sonra imam mezarın baştarafında oturarak ölenin sorgucu meleklerle vereceği yanıtı kolaylaştırmak amacıyla ona birtakım sözler söyler. Tövbe talkını olarak adlandırılan bu sözler ölünün anasının ismiyle verilir. Heca talkını verirken geri geri gider.

5- Ölüm Sonrası:

1- Ölüye Gösterilen Saygının Belirtisi Olan Mezar Taşları: Ölünün yakınları tarafından yaptırılan bu taşlar ölünün genel durumu hakkında bilgi verici niteliktedir.

Gelmiş idim cihane

Sana kulluk için ey hak

Bağışla rasuline

kabirime af kandili yak

Ahmet Oğlu Ahmet Atalık

Ruhuna fatiha

D.1291- Ö. 4/2/1958

Dünyaya geldim gülmedim
Güldüm ama muradıma ermedim
Ecelim yakınmış ben bilmedim

Hasan oğlu Ali Melleş

Ruhuna Fatiha

D.1949- Ö.26-6-1972

Annem Ağlıyarak baktık arkandan

Hayalin gitmez hatıramdan

Ömrünü vakfettin dört evlâdına

Cennet mekânın olsun

Annelerin en fedâkârı idin

Ruhun şad olsun

Akşehirli Kerim kızı Hafize Çoşar

Ruhuna fatiha

D. 1319- Ö. 4/6/1975

Bugün bana ise

Yarın sana

Bakıp geçme bana

Fatiha okuyun

Nazif erkana

Ölünün Belli Günleri:

1- Ölünün kırkıncı günüyle ilgili olarak yapılan işlemler:

Yemek verilir

Helva dağıtılır

Mevlid okutulur

yasin okutulur

Dua edilir

2- Ölünün elliikinci günüyle ilgili olarak yapılan işlemler: Ölünün kemiklerinin etinden bu elli-ikinci gece ayrıldığına inanan halk dua okur.

Bu iki günün dışında ölü sahipleri bayramlarda şerbet dağıtarak, kandil günlerinde mevlit okutarak ölülerinin ruhlarına rahatlatmaya çalışırlar.

Yas:

Ölüsü olan bir ev yas tutarak ölüsüne karşı son saygısını yapar.

Yasın tutuluş süresi ve derinliği ölenin gençliğine ya da kocalığına bağlı olduğu gibi yakınlığına ya da uzaklığına bağlıdır.

Yas süresinde genellikle renkli ve süslü şeyler giyilmemektedir. Yaslı aileye yakın oturan komşularda onların acısına saygı göstererek belli bir süre eğlenceye gitmezler, radyo, pikap v.b şeyler çalmazlar.

Başsağlığı Dileme ve Avutucu Sözler: Ölüsü bulunan ev halkının acısını dindirmeyi amaçlayan bu sözler komşular ve yakınlar tarafından söylenmektedir.

Allah sizlere uzun ömürler versin
 Allah ecir sabır versin
 Allah evlâtlarınıza uzun ömür versin
 Mekânı cennet olsun
 Allah iman, kuran nasib etsin
 Allah cennette cemilesin
 Gençlerimize ömür bereketi, kocalarımıza iman kuran nasib etsin
 Toprağı bol olsun
 Allah beterinden saklasın
 Canınız sağolsun
 Ne yaparsınız ölenle ölinmez
 Gonan göçer gelen geçer
 Hepimiz o yolun yolcusuyuz
 Bugün sana, yarın bana
 Mukadderat naparsın
 Hepimizin gideceği o yol
 Ne yapalım elden ne gelir, yazık kendine,
 çocuklarını düşün
 Peygamber sabırlı olun

Mekânı cennet olsun

Allah rahmet eylesin

Ölüyle ilgili Sözler, Ağıtlar:

İlençler:

Afadın semen yakın gele, boynun boğazın
altına kala

Eceller çarpa

Allah sana sabahda akşamda bir ölüm vere

Dağlarda ileşin (ölün) kalsın inşallah

Ağıtlar:

-İki ceylan gelmiş tuz taşında yalanır

Birini avcu vurmuş biri yalanır

Ulu guşlar yuva yapmış gabirinin taşına

Sorun şu yiğidin ne gelmişde ne gelecek ba-
şına

-Çekiverin kıratımı kişnesin

Pitil sokan yarasına işlesin

Genç yazını nere koyup giden

-Kabir arasında fermanmı olur

kama yarasına derman mı olur

-Hanaylar yaptırdım döşedemedim

Kahbe feleği ile başedemedim

Hanaylar yaptırdım altın eşikli

İçinde oturamadım yanı beşikli

Babam oğul(kızlar söyler)

Havlusu koyun kürnekli

Kazanı kalın kaymaklı

Derneği ağa dernekli

Saltanatı samur kürklü

yazım oğul(Karası söyler)

-Kardeş acısı ferman gibi

yakar gider orman gibi

Bacım oğul

-Evinden çıkmış başı selâmet

Şehire varmış kopmuş kıyamet

Kara çadır is mi tutar
 Elin kızı yas ma tutar
 Ağlarsa benim anam ağlar
 kusuru yalan ağlar

-Tarlaya attım bir eğri sabun
 Bir yanım ayrılık bir yanım yaban
 kuzum oğul

-Koca dağ başında bir belicik kar idi
 Yel estikçe ılgıt ılgıt eridim
 Evvel ananın, babanın sevgilisi ben idim
 Şimdi kapılardan bakan ben oldum
 kuzum oğul

Koca dağ başında ardiç kurusu
 Dibine de inmiş keklik sürüsü
 kuzum oğul

-Tepelerde yel gibi
 Derelerde sel gibi
 Hamzalı pelvan gibi
 Bir okka un gibi
 tozuyup giden kuzum

-Seğittim çıktım kayaya
 Çevrildim baktım ovaya
 Kuzum gelmemiş yuvaya
 Deyip ağlar bir geyik

SONUÇ

Doğum, evlenme ve ölüm insan yaşamının belli başlı geçiş dönemleridir. Bu aşamalarının tehlikelerle dolu olduğu kabul edilerek, bu durumları yaşayan kimseleri zararlı dış etkenlerden korumak ve kişilerin yeni durumlarını kutlamak, kutsamak arzusu yöreye özgü birtakım dinsel ve büyüsel işlemlerin doğmasına yol açmaktadır.

Geçiş dönemlerinin ilk ikisini oluşturan doğum ve evlenme mutlu ve sevindirici olaylardır. Halkın bu olaylar çevresinde geliştirdikleri tutum ve davranışları şöyle sıralayabiliriz.

1- Geleneksel ve kentsel toplumda bu iki aşamada da olayı yaşıyan kişi toplumsal değer ve normların etkisi altında bulunmaktadır.

2- Doğum olayında, kadının hamile kalışı, doğurması ve çocuğuna ilişkin yaptığı işlemler geleneksel ve kentsel toplumlarda ayrı uygulamalar içinde gelişmektedir.

3- Evlenme olayında da genç kız ve erkeğin seçimiyle başlayan çevrenin etkinliği evlenme sırasında ve sonrasında etkisini sürdürür. Bu etkinin güçlülüğü geleneksel alanda kent toplumuna nazaran daha fazladır.

4- Her iki aşamada da en belirgin jest, mimik ve sözler olayı yaşıyan kişiyle ilgili olmasına karşın yakın çevreyi de içine almaktadır.

Bu iki aşamanın sonucunu teşkil eden ölüm olayı yaslı bir dönemdir. İnsanın bir yakınını kaybetmesi, ayrıca bu olayın gizine erişilmemesinden dolayı doğan korku bu aşamanın çevresinde üzüntülü ve korkunun yansıtıcısı olan tutum ve davranışlar geliştirmektedir.

Ölüm olayında yapılan işlemler ölen kişi için yapıyor görünürse de aslında ölenin geride kalanlarıyla daha çok yakınlık teşkil etmektedir.

Her üç geçiş aşaması da toplum kültürünün yarattığı değer ve normların etkisi altında gelişmektedir.

BÖLÜM IV

SONUÇ

Toplumsal yapının en küçük birimi olan aile, etkisi altında bulunduğu toplumsal değer ve normları üyelerine benimsetmeye çalışarak onların günlük ve törensel yaşantılarını sürdürmelerine yardımcı olur.

Yaradılışı gereği sosyal bir varlık olan insan, tüm yaşantısı boyunca çevresini oluşturan kişilerle karşılıklı bir ilişki sistemi içine girme zorunluluğunu duyarak bu ilişkiyi aile, akrabalık ve komşuluk kurumlarının gözetim ve denetimleri altında gerçekleştirmeye çalışır.

Birey, günlük yaşantısı içinde yer alan selâmlaşma, konuşma, yürüme, sevme, alışveriş, ziyaret, ve mesleki uğraşların yanısıra bayram, doğum, evlenme, ölüm, konuk ağırlamayı içeren törensel yaşantısında da toplumun yarattığı değer ve normlara bağlı kalarak birtakım tutum ve davranışlar geliştirmektedir.

Bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan alışkanlıklar, kabul edilen davranış, tutum ve değerler o toplumun kültürünü oluşturur. Her topluma özgü olan kültür, toplundan topluma değiştiği gibi aynı toplum içinde yer alan farklı yerleşim ünitelerine göre de ayrıcalık göstermektedir. İnceleme yöresi olarak alınan Konya kenti, Karaviran kasabası ve Çayırbağ köyü birbirinden farklı üç yerleşim ünitesi olarak bu yörelerde yer alan halkın kültürel değer ve normların etkisi altında geliştirdiği, uyguladığı tutum ve davranışlar birbirinden ayrıcalık göstermektedir.

Bu konuda daha güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için çeşitli kent, kasaba ve köyler arasında

günlük ve törensel yaşama ilişkin incelemelerin ve araştırmaların yapılmasına ve yapılan bu araştırmaların karşılaştırılmasına gereksinme vardır.

BÖLÜM V

KAYNAKLAR

- Acıpayamalı, Orhan: Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 355, Ankara 1974.
- Başaran, Fatma: Sosyal Psikoloji Ders Notları, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. , 1974-1975 Ders Yılı, Ankara.
- Boratav, P. Naili: 100 Soruda Türk Folkloru, 100 Soru Dizisi No: 40, Ankara, Aralık 1973.
- Emiroğlu, Vedia: Edilli Köyünün (Akçakoca) Kültür Değişmesi Bakımından İncelenmesi, Ankara 1972.
- Erdentuğ, Nermin: Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropolojik İncelemeler, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No: 129, Ankara 1972.
- Erdentuğ, Nermin: İlkelerde Sosyal Organizasyon, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. , 1973-1974 Ders Notları, Ankara.
- Erdentuğ, Nermin: Hal Köyünün Etnolojik Tetkiki, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No: 109, Ankara 1968.
- Erdentuğ, Nermin: Sosyal Antropoloji Ders Notları, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1974-1975 Ders Yılı, Ankara.
- Eyüboğlu, İ. Z: Anadolu İnançları, O.B.A. Kitaplar Dizisi 3, Eylül 1974.
- Gökyay, Orhan Şaik: Dedem Korkudun Kitabı, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, İstanbul 1973.
- Güvenç, Bozkurt: İnsan ve Kültür, Büyük Fikir Kitapları Dizisi No: 20, Şubat 1974.

- Onay, Perihan: Türkiye'nin Kalkınmasında Kadının Rolü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Örnek, Sedat Veyis: Etnoloji Sözlüğü, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No: 200, Ankara 1971.
- Örnek, Sedat Veyis: Budunbilim Terimleri Sözlüğü, T. D.K. Yayınları No: 386, Ankara 1973.
- Örnek, Sedat Veyis: Anadolu Folklorunda Ölüm, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No: 355, Ankara 1974.
- Örnek, Sedat Veyis: Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki. Ankara Üniversitesi Basımevi, 1966.
- Örnek, Sedat Veyis: 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane, 100 Soru Dizisi No: 26, Ankara 1971.
- Selçikoğlu, H.Şükrü: Eğitim Psikolojisi, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü Yayınları, Ankara 1958.
- Yasa, İbrahim: 25 Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 20, Ankara 1969.
1. Uluslar Arası Türk Folklor Semineri Bildirileri, Başbakanlık Basımevi 1974. Ankara Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No: 9.
- Okyanus Türkçe Sözlük, Pars Yayınları, İstanbul 1971.
- Cumhuriyet Ansiklopedisi, Arkin Kitabevi, İstanbul.

Dergiler:

- Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
 Halk Bilgisi Haberleri Dergisi
 Folklorla Doğru
 Konya
 Ün

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi

Ülke

Pikir

inç.

Başpınar Dergisi

FOTOĞRAFLAR

Konuya ilişkin fotoğraflar birinci nüshaya yapıştırılmıştır. Yapıştırılan resimler 133 ile 161 sayfaları arasında bulunmaktadır.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

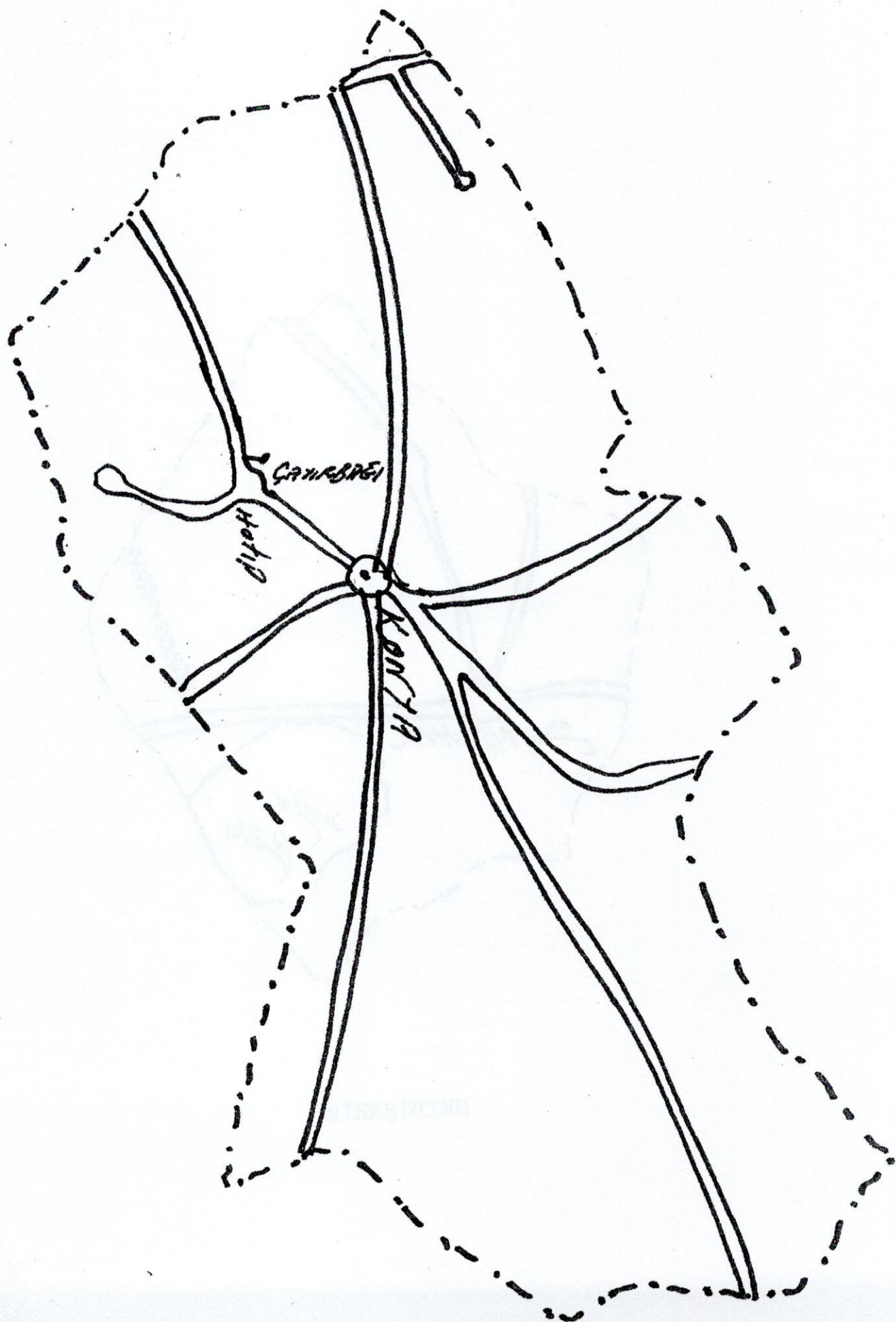
EKLER

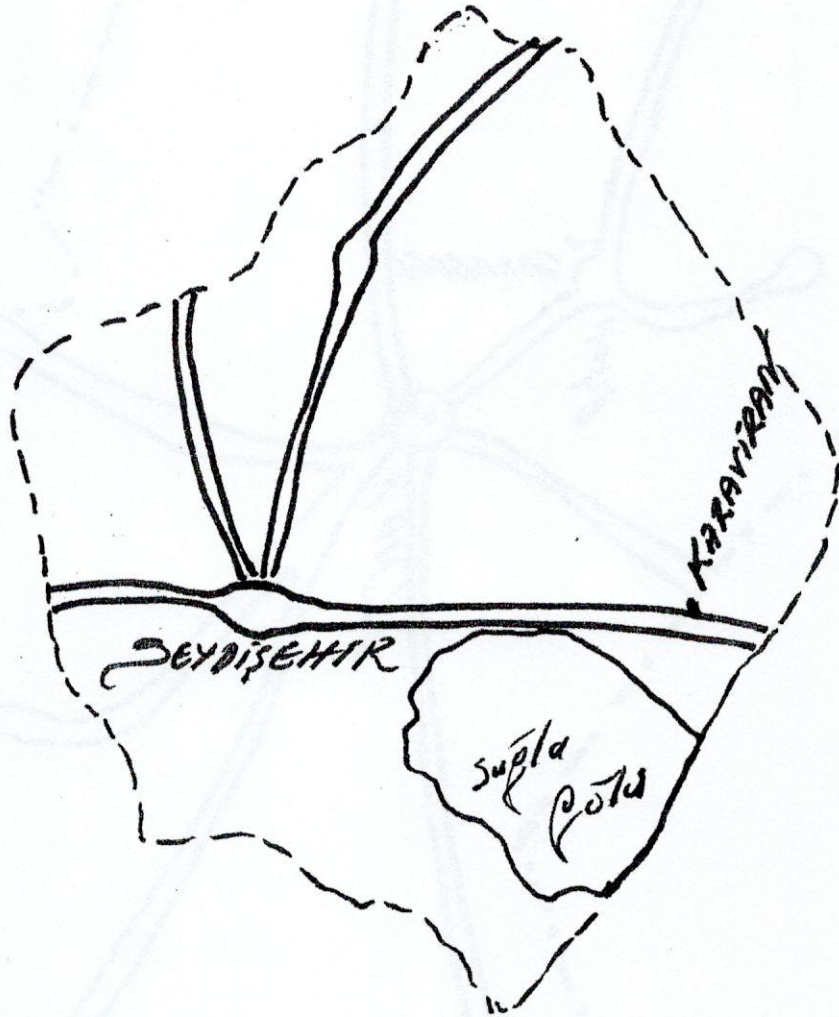
Bu bölümde inceleme yapılan yörelerin yerleri harita üzerinde gösterilmeye çalışılmıştır.

KONYA İLİ

SEYDİŞEHİR